

ЛАМАР

*Избрани стихотворения
в два тома*

*Български писател
София*

ЛАМАР

*Избрани стихотворения
първи том*

*Български писател
1967*

*Избрани
стихо-
творения*

Ламар

ЛАМАР

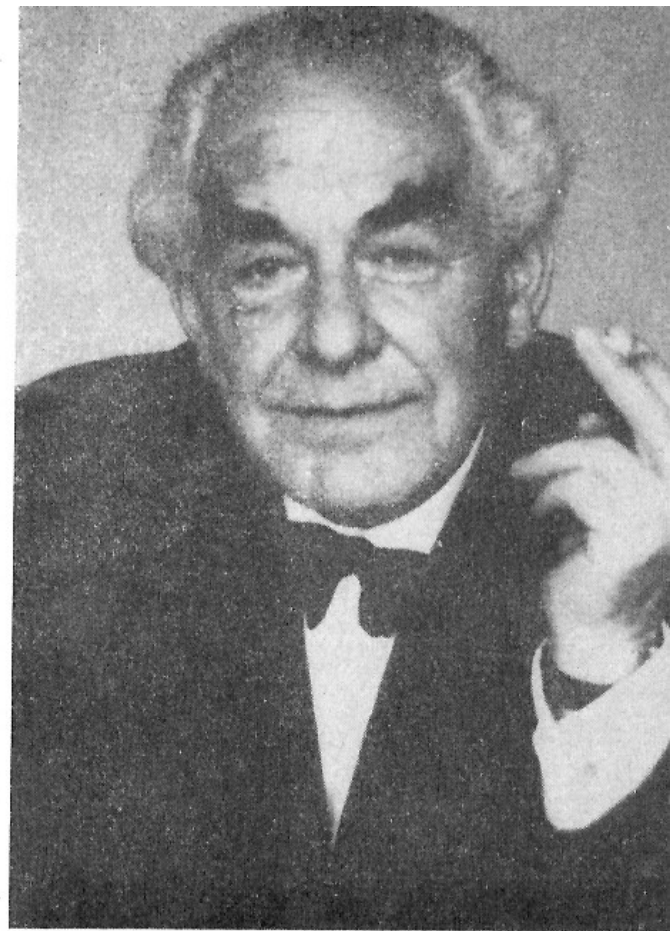
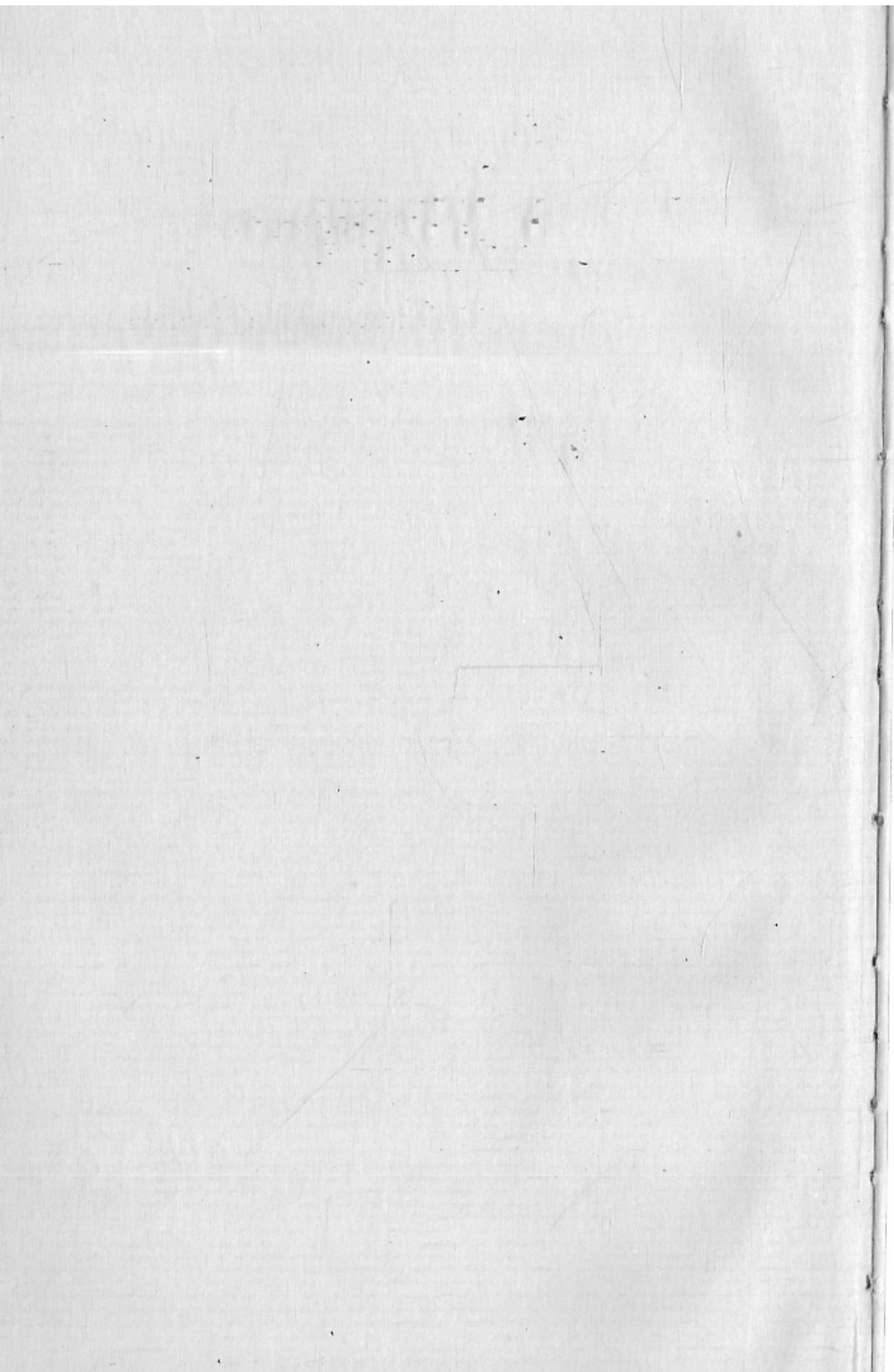
първи том

1-13 лв.

I Ламар

ЛАМАР

ЛАМАР

Избрани стихотворения

Арена — 1922, Корица Иван Милев

АРЕНА

Пролог

В ГРАДОВЕ НАД СЕЛА
ГЛАШАТАЙ
ЗВЪНАРИ КЛИСАРИ
С КАМБАНИ
С БАРАБАНИ

ОБЯВЯВАТ
ГРАДОВЕ И СЕЛА
НАРОДА СЕ КАНИ
НА МИТИНГ НА ПРОТЕСТ
И СЪБРАНИЯ
ДА РЕШИ И ОБСЪДИ
ЗА СВОЙТЕ СТРАДАНИЯ
И СВОЯТА ЧЕСТ
ВСЕКИ ДА БЪДЕ
ВСЕКИ ДА БЪДЕ
СЪЗНАТЕЛЕН
ВСЕКИ ДА БЪДЕ
СЪЗНАТЕЛЕН

ПО ПЛОЩАДИ
ПО ЗДАНИЯ
ПО ВСИЧКИ ОГРАДИ
ВЪЗВАНИЯ
ЧЕРВЕНИ
ЗЕЛЕНИ
РАЗКЪСАНИ
И ЦАРСКИЯ БЯЛ МАНИФЕСТ
КОЙТО КАНИ ОТ ДНЕС

КЪМ МИР И СПОКОЙСТВИЕ
МИР И СПОКОЙСТВИЕ
НАД ПОЛЯ И ДОЛИНИ
НАД НИВИ И СЕЛИЩА
АЕРОПЛАНИ
С БЮЛЕТНИК
БАЛОНИ
ДЕРИЖАБЛИ

ЗОВАТ
ПРОКЛАМИРАТ
НА КЪРВАВИ ЗРЕЛИЩА
ХОРА
С ПАТРОНИ
И САБЛИ
С ДИНАМИТ!

В УПОРА
ДЕРЗАЙТЕ МОГЪЩИ
СМЪРТ НА ЦАРЕ ИМПЕРАТОРИ

РЕПУБЛИКА
МОНАРХИЯ
ДА ЖИВЕЯТ УМРЕЛИТЕ
ДА ЖИВЕЕ ОРАТОРА
И ПРАВДАТА
ВЕЛИКАТА АНАРХИЯ
ДА ЖИВЕЕ ОРАТОРА:

Рисунка Иван Милев — Арена — 1922

Цирк

Елате каналии вълци овни виторози
кози и магарета подли хиени
аз имам овес и сено и метли даже рози
и месо със лед и вина и изби студени.

Вий няма да слушате тук аритметика
държавни закони молби и платформи
аз сам ще ви уча на нова естетика
на нови закони обноси и форми

Вий имате зли имена и наречия
и срам не поглежда под вашите вежди
но вие сте много и вий сте обречени
за нова възможност през много промежди

Аз сам ще ви уча да свиквате с грозното
с нещата които са кръстени в сила
и вие ще тъпчете радостно розите
и устни ще впивате страстно в бодиля

Аз сам ще ви уча и вий да се любите
но не сладкодумно а с рев и обиди
и вашата чест в тишина да не губите
и кръв да не ближете зли и превити

Елате о братя сърни и хиени редици
о чуйте осли безобидни и жалки
Световний Цирк оживете с различни езици
и дайте на хората смях и игралки.

Рисунка Иван Милев — Арена — 1922

Часът

Водата нахлува разбива
размива

Въртете машините

Лавата

Лавата огън разлива
лавата пълни падините:
вижте през центра изгаря Америка —
О твърдия жалкия пласт на материка

Носете отломъци слама
по двама

навлизайте с каските
в лавата

Затуляйте черната яма
Лавата стине по маските
пътя през центра извежда в Америка —
О твърдия жалкия пласт на материка

От всички плантации чуйте носете
клонете

с листата тютюнците
сламата

О всички вършачки пуснете
орете със плугове дюнците
и сейте че огън изригва материка
и готви злоещата среща с Америка

Център

Пуснете водата в турбините
въртежа не спъвайте с слама и пана
всяка прашилка

да бъде пияна
и мъртвата сила
разляна
с горещото масло в бобините

Покоя да стане движение
с динама с машини със ток и огньове
ковете със мисъл

бъдете готови
за всички възможни
обнови
към нови и нови стремления

И тока на тая мистерия:
въртежа кипежа стремежа в душите
ще слоят петната

словата боите
и всичко ще бъде
пропито
с една и последна материя

И няма да има различие
в пияните форми в духа в времената:
с единствена вяра

с единство в душата
дигайте в знак
знамената
пред Новото Ново Величие

Холера

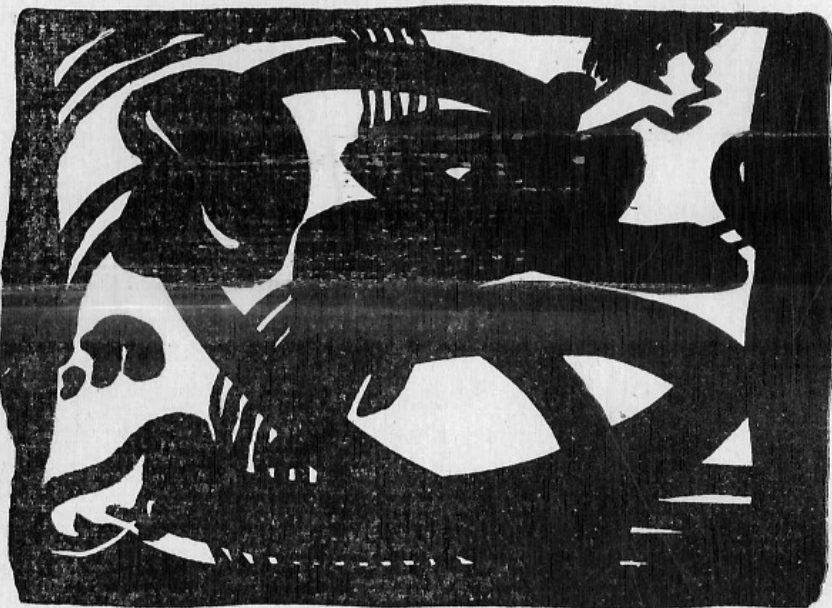
През нощта под дъжда
в тъмнините
вас ви носят навън
към Вечния Град
на ръце с катафалки
с разбити коли
по следите ви плачат
жените
превити и жалки
от скръб и холера и глад
през дъжд и мъгли

И разбити фенери
в мъглите
без очи без душа
в есенния хлад

и вашите маски
посипани с вар
от кадилния дъжд на
метлите
а черната каска
на първи колар
ви води през пустия град

И зад тъмни стени
и прозорци
полуголи деца
се взират навън

а сломени безлики
далеко в нощта
в ожидание спят
царедворци
с лопати с мотики
и чакат последния звън
о сън на смъртта!

Рисушка Иван Милев — Арена — 1922

Главният разпоредител

Тая музика жалка
с флигорни
кларнети
изпънати кожи
тая музика жалка
от горните ложи
спрете
млъкнете
оглушихте Бетховена
изорахте паркета
и гланца —
спрете там танца:
Парафин!
вън Черното Домино —
до един

Тоя глупав палячо
от всички салони
тоя смешен палячо
да се изгони

Кавалери и дами
уморени
изнежени
строй се по двама:
тук застанете
сентиментални
вие
печални
там се редете
тихо изнежени!

ВИЕ

къртете паркета
с нокти полирани

ВИЙ

с деколтета
гримирани
носете от нивите пръст
а аз

ще посея пред вас
в черноземната пръст
цветя ли?

ЖИТО И БОБ

и ти барабанчик
оставаш тук
роб:
с тъпани
с барабан
забавлявай жените
и ще пазиш врабците

Епилог

Не плачете деца за любовните
вечери
Тишината убива тишината руши
а вървете летете —
с души
разтопете
вековните глетчери
за да бликат надолу води
гороломни
огромни
върху черните земни гърди
да огреят дъги
над зли
водопади
над тъмни проломи
и вие с лампади
с запалени борове
пейте във хор
върху дървени салове
минералните извори
направете пристанища
обявете със песен
по всички курорти:
ЗАБРАНЕН Е КУРОРТА!
Тая есен
започва се спорта
в световния цирк
без режисьори:
Тук са призвани
велики актьори

Тук са избрани
най-умни животни
от земната сфера
УЧАСТВУВАТ
хора
маймуни
холера
зидари
гробари
динама
машини
турбини
и сам
непорочен
и млад —
ГОСПОДИН ГЛАД

Железни икони — 1927. Корица Макс Мецгер

ЖЕЛЕЗНИ ИКОНИ

*На всички светии и без-
божници, които умират
пред храма на свободата!*

Езичници

Не щем мях за ново вино!
Хей, умри, мършава година! —
Ний влачим живота надолу
и впрягаме коня със вола.

Нека да минат поети след нас —
да шептят, да възпяват с поеми! —
ний режем — и имаме глас:
пропарабеляме старото време!

Колко царе на земята ще сложим! —
де си ти, смел Караджа! —
звера убиват за кожата,
хората вързват с яки въжа! —

Не сме ли ний гладни вълци
и вием срещу месеца? —
Напролет, които ни вземат слънцето,
ще ги схрускаме като лешници.

Варвари

Вий ни зовете глупаци и варвари; —
ний подбел на рана не туряме; —
косим и събираме буйните бурени
и тъжно надуваме медни цафари.

В горите ний трупаме кладни и листници;
стадата ни бляят из сухи долини —
и дъжд от небето няма да плисне: —
на земята ще легнат сто гладни години.

Тогава — о, ние сме варвари, —
на глада ви ще хвърляме татул
и с удара на овни матори
ще ви счупим гърба и ребрата.

Вашите сгради ще пръснем светкавично
и фъртуната в тях ще засвири: —
врати, прозорци и стари долапи
ще хвърляме долу на ивер по ивер.

Суша

Аз чакам полета на морна птица
с хлад денът да набразди,
че пламък рони златната пшеница
върху земните гърди.

Аз ходя бос низ сухите долини —
(о, заключена вода! —)
и облак тъмен няма да премине
над измрелите стада. —

И мойто тяло се попука в пламък: —
аз ще се превърна в прах: —
змиите пицят до всеки камък,
дръзнали за втори грях.

Разпятие

Слушайте, влѣхви и гении!

Моя бог е сакат
и с зелени очи —
потопени в шартрийоз:
моя бог — (Христос
непрободен с копие —
бодър и чист —)
— аз —
правнук —
разбойник-антихрист!

Моя кръст е забоден
в святото причастие;
брат ми (дявол)
вика над мене с участие:
— Свободен! —
ти си свободен!

Нозете ми пият от синьото вино
наляно с проклятие;
кръвта ми гори и събаря
в олтарите
светци и разпятия —
идат полкове с карабини и брадви:
моя брат им се радва
и се киска в сърцето ми:

— Чувайте, балами!
ние сме братя —

СИН

на вашия Син Человечески!
Ние сме двама —
аз съм ЕДИН
— идеала ми —
прах и рушение
—! ЗЛО! —
защото
на всяко чело
съдбата със гвоздей
пробива звездата
и там
с охота
записва на чисто
жестоката формула
— НИЩО —
синтез на живота!

Папагал

Л а к е я т:

Вашият син папагал
Царско Височество,
Вашият син папагал
е неразположен:

това е лошо
пророчество.

Той седем години

над вашето ложе
повтаряше радостно:

ЦАРСКО ВИСОЧЕСТВО!

а днес! —

той днес е потънал в печал:

той днес е неразположен:

с помътени взори
говори

ВАШЕ ВАШЕСТВО...

Ц а р я т:

Да се свика съвета

за днес

напиши манифест

с указ

без указ

постанови

аз ще подпиша

тоя смел папагал

да не смее да диша,

тоя див папагал
да бъде днес детрониран
екзекутиран

хвърли го

продай го

донеси ми канарче

— канала —

той знае ли кой е баща ми

и моята майка:

аз съм принц от Италия,

принц от Канария

от Бенгалия

от Ямайка —

махнете се вие и двама,

купи му латерна,

обвийте я в черно,

вървете свирете

и пейте,

че няма днес принца:

той е Царско Величество...

Л а к е я т:

Вашият син папагал

Царско Височество...

Студ

В тая зима зловеща,
в тоя студ на нощта —
за среща
с смъртта!

В тая зима зловеща
свестете се, блудни,
от вашия сън,
не заспивайте, братя,
останали будни,
а излезте навън,
донесете въжета,
вземете катъри,
елате с платнища,
елате с самари —

ДРУГАРИ
да вървим!

Тая нощ по студените стаи
с посинели тела
и разклатени зъби,
тая нощ
по студените стаи
с разкъртени зъби
милиони са мъртви:
Чупете врати
и копайте гробове:
мъртвите жертви
вържете с въжета,
носете,
влачете

с коне и катъри
и в тия гробове
телата хвърлете
без вопли: —
пръстта ще ги стопли.

Зима

И аз, и баща ми, и майка ми —
дето спим

и продрахме рогозката, —
старото куче се пощи
и гледа разплакано.

Вън зимата чака настръхнала
и глъхне в долините вятъра,
готов да помъкне с проклятие
явори, буки и мъхове.

Нашата стара колиба,
дето се люшка от вятъра,
тая зима ни скрива
в своите студени обятия.

Вълците нощем се давят
и спомнят за мъртвото стадо,
а зимата леко полага
калпак върху кръста на дяда.

Бедност

Връщам се и падам като труп —
мое малко и печално жилище! —
Стая бедна и прехлупена
и изписана със сини ивици!

Утрото се тръшка на кревата ми.
Болни са децата ми от студ
и проклина мълком майка им
своята любов и мойта лудост.

Ех, живот ли е да си животно
и в очите ти да има сълзи! —
Тоя труд и тоя поход
срещу слапей и бързеи? —

Вечерта се слага като камък
на леглата, на скръбта и залъка
и гаси в огнището ми пламъка,
дето аз старея тъй безжалостно! . . .

Коситба

Що ли носиш, птицо, ти разперена
над ливадите и откосите къдрави? —
долу бий лопатата си кантонерина —
ний ковам косите си със мъдрости.

Връщат се низ друма кираджиите
и блестят под слънцето остените;
като бели хлябове чергилата
на трапеза там са наредени.

Ех, да мине лятото и жътвата! —
да прашят таваните от рожбите,
че да викнем живите и мъртвите,
че да хукнем по земята божия!

Долу низ селата — по колибите,
дето старците прегърбени с камините
спомнят за злини и за поличби
с черните вериги на годините.

Моя майко, ти закрилнице! —
златно жито, откоси и друмища! —
зимата ще ни събере в пиляци —
и ще свие по горите шумата.

Икона

Иконата на моите стари съвести! —
обесен гълъб на невинност:
очите ми — премрежени от виното
и злобата ми — яростно озъбена.

Не съм се още разбунтувал
да сляза бледен от иконата
и ангелите да прогоня —
тия стари и кошмарни чували.

Ей тук — на дядо ми кожуха,
опръскан с восъка на църквите,
където преминават мъртвите
и вятъра вонята им раздухва!

Ще сляза аз да се размятам
сред тоя бит-пазар от съвести
и кучето камила ще прильсти
да оплоди със други род земята.

Да паднат всички стари истини
на много хиляди години
и аз последен да премина
от новия живот пречистен.

Хайдутѝ

Мои братя
юнаци,
с повои черни
повивани!
Балкана пей белогрив —
станете,
станете,
юнаци! —

Свобода не съгрѝва душите ни:
пием и пеем невесело;
в старите скърби изплитае
старите български песни:

Горо ле моя
сестрице!
Шумка зелена
букова!
Черно ни пиле закука —
хиляди черни вдовици!

Мои братя
юнаци,
с повои черни
повивани!
Балкана пей белогрив —
станете,
станете,
юнаци! —

Табуни разбунѝха

Дунава: —
фъртуна бе
бунта
безумен:

бурия
и огън,
и бунт
срещу царя и бога,
хайдутѝ!

Стар, побелял е балкана,
плачат сираци невръстни!
верѝги и иго разкъсвае
с кремък и стари бирдани.
Жътва се тръшна в полѝята,
няма кой сърп да размаха!
суша напука земята
и плаче за хляб сиромѝха.

Горо ле моя
сестрице!
Шумка зелена
букова!
Черно ни пиле закука —
хиляди черни вдовици!

Гурбет

Тоя стар запустял хан —
и стълбите
и стените
подронени! —

Ний пристигаме гърбави
с брадви, торби и триони;
в одаите мирише на мухъл;
спим —

и събужда ни бухала,
за да тръгнем отново
нагоре —
надолу —
нататък:

По раздрумища пладне да срещнем,
да вечеряме в Долния хан
и вино да пием
и дълго да чакаме
зора да окъпе Балкана. . .

Моя майко, ти чакаш години
да се завърна с жътварите,
да стоваря големите кярове:
злато, седеф и коприна.

Над земята е легнало лятото
и полята са жълти и сухи;
ний в друма сме паднало ято —
драгоманина пей за разтуха:

— Години, години, години!
остаре, побеле драгоманина
и премина живот по чужбина
църкви да дигаме в равна Романиа.

Носим си празни торбите на рамо
и пеят трионите с вятъра;
петлите ни срещат на ранина
и мина, замина си лятото. . .

. . . Моя майко, ти чакаш години
да се завърна с жътварите,
да стоваря големите кярове:
злато, седеф и коприна.

Едно

ВИЙ,
които
стреляте
с черешови топове
към звездите
и спокойно
хвърляте
камък
в тълпите —
ВИЙ,
които
говорите с пламък
на масите
на телците
и живите трупове,
— вашите думи са глупави —
вашите думи са глупави! —

Срещу вас — ето —
пристигат билиони
на коне —
срещу вас се надигат
синове
с железни икони; —
Те идат на потоп,
на вълни
и стада
от бесни глигани;
те дирят студена вода
за своите рани

и за сухия хляб
— о, глад! —
Стреляйте с дървено слово
в сърцата им! —
(— вашите думи са глупави! —)
ВИЙ
ще покриете с трупове
ПОЛЕТО НА ГЛАДНИТЕ —
но там —
пред гърлата
на вашите празни пушкала:
в борбата
на труда с капитала
вашия пулс ще удари:
ЕДНО.

Стачка

Не раздирайте
с писък
просторите
в умора и жажда,
огнени
влакове! —
падат — сломени ръце —
семафорите
и цъфнат по пътя ви
тръне и макове! . . .

От глад не ревете
в заливи кървави,
параходи
с железни утробы! —
На стачка заминаха гърбави
моряци
миньори
и роби. . .

Тръбете
през темни морета
и граници
ВИЙ
радиостанции! —
в тия дни
на всемирните пламъци
вием и
бием сигнали:

Стачка! — ревят
катедралите.
Стачка! — ликуват
душите ни.
Стачка души капитала. . .

Тих е Ламанш
и запален от залеза —
гаснат високите пещи на Щиря
и разтляват се торфните залежи
и ръждясват в горите секирите. . .

На стачка всемирна възлизаме
посинели и грозни;
ний братската кръв не облизваме
и на гроб не полагаме рози.
Върху тлъстия гръб на Европа
разпъваме кръстната мъка
и сръчно опъваме лък
в сърцето на стара Европа.

Милиони хора излизаме
полуголи
по ризи
и яростни —
из ями
гаражи
подземия
и с огнени зъби прозъбяме
железните вени
на волтажа.

Пада нощ над големите столици —
по завоите мъртви трамваи.
(В утробата на нова Богородица
огромен мъченик ридай.)

В тия подземни железници,
в тия зали за бал и веселия,
дето мъжете са толкоз любезни,
живота е труп и прострелян.

Круп стене от злоба за трона си:
милион, билион, трилиони!
а на борсата в Вашингтон
доолари! доолари дъждоройно!

В тия пусти квартали и улици —
в тая нощ посиняла от стачка,
вятъра яростно брули —
и майките зъзнат и плачат:

Дайте ни
дайте ни хляба!
милион, билион, трилиони!
Ний сме разбити — ограбени:
милион — билиони
Каналии —

Стаачка! — ревят
катедралите.
Стаачка! — ликуват
душите ни.
Стачка души капитала.

Прокламация

Вий, хора безбройни
над земния огън разпънати,
свирепи,
двуроги
поробени —

отровени с тъмни религии,
затворени в бедни държави
с закони
с вериги
и слава —
ВИЙ,

златни владетели,
бедни овчари,
свинари
и папи! —

Всяка майка в нощта
е родилка —
всяка рожба на слънцето гледа, —
кой смее да дига бесилки,
кой смее да пада от бедност? —

Земята е твърда и огнена —
бог се не трогва над нас: —
полята изгарят от огън
и празен е хлебния клас.

За душите си пеят поетите —
овците сред мъка се ягнят —
и расне и расне човека
бунтовник и Вагнер. —

Мои братя утробни
работници
роби
и бродници
по полета,
по тундри
и заводи!

Плода ни изгаря на камък
децата се бият за залък
и вие хазната за данъци:
дайте ми,
дайте ми, дааа...!

Как да не вием,
как да не викаме? —
викаме —

викайте!

дай! —

Прокламация!

Живота ни гине
в тиня застинала! —
ще вием ний:
Internatia

На коне,
на пегаси
и жерави!
жертви!
с фъртунните табуни
на Бакунина! ...

Към Европа

Рахитични са твоите рожби, Европа!
В Хималаите снежни копаем ний руди,
и нашия чук ще събуди
заспалите стражи на гроба Господен.

Христос ще възкръсне в нощта без сияние;
ний ще възлезем високо, високо нагоре
да зовем — за да свикаме живите хора
на простор къмто волни желания.

Ний ще тръгнем към тебе с железни икони;
ще ожънем нивята ти — орляци птици —
и с юмруци по твоите гърбици
пшеницата ний ще изроним!

Нека вият из твоите валози
вълци и бесни фъртуни —
ний ще преминем на гъсти табуни
и трупа ти с коне ще прегазим!

Твоите рожби ще хвърлят в краката ни
динамити и телени мрежи,
но ние сърцата им с нож ще прорежем
и пики над теб ще размятаме!

Тогава, ти знай, че сърцето ти
сред леда на Монблан ще застине —
и смъртта след хиляда години
над Париж ще простира ръцете си.

Поема

Баталион!
Баталион!
Баталиони! —
Крупощнайдери! —
Трупове
в зелени блата зловонни,
по химерните граници,
дето слага човек с удоволствие
своите кости и раница,
ял и кал
и сухари
и пепел
и чул как псува фелдфебела! . . .

— — — — —
Някога, помня,
кога се завръщахме
от полето

с баща ми
и майка ми
боси,

на вратата на нашата къща
ни посрещаше печат от възък.

Майка ми хвърли кѐделя от кѐжела
и вика по двора просторен:
— Елате! да чуят и вълци, и хора!
ще ги направя на възели,
ще ги стрия на бѐзе и коприва! —

Сега разбирам аз
как е идвал там бирника
да разделят с баща ми крината;
(майка ми викаше: иде обирника)
— Плащай си данъка, бай Марине! —

И минаха седем години!
Баща ми замина войник.
И мене подадоха щик
да умра за родината. . .

Баталион!
Баталион!
Баталион!

Ухууу! — Що огън сърцата ни бълваха!
Що мед и желязо по урвите пръснахме!
Стопи се лойта ни и станяхме гърбави,
но с щедра ръка ни раздадоха кръсто

На фураж зачислиха душите ни
о, души на безкрайни обози! —
Кон и вол продълбаха с копита
земята на коловози.

С грозни кораби плувнаха хората
по морета, по тундри и суши
и душен се склучи простора,
и глада с нож ни промуши.

На сто години отядохме житото
и няма желязо за палешник,
но някой пак ще попита
за коня и алището.

В селата се върнахме кървави
и проклехме света и годините,
а бирника пак дойде първи:
— Плащай си данъка, бай Марине!

Пътешествие

Хамали
носачи
елеватори!
АМЕРИКА — ЛИНИЯ —
екватор!

Комини и мачти:
въжа, железа —
за Бейрут
бруто — бутайте!
сбогом,
сбогом хамали
и континенти!

ФОВ ХАМБУРГ —
ОРИЕНТА —
АКВИТАНИЯ — Компания
Месажйори Маритим. —

Да спим! Сбогом
разплакани дами!

Ние пътуваме радостни
през океани
с титани и морски чудовища;
бием на радио
с пулса на времето
през континентите:

ФОВ ХАМБУРГ — ОРИЕНТА! . . .
До брега на незнаен остров —

държава на пингвините —
черни хора с слонова кост
бият лов и събират рубини. . .

Див бог на диви народи!
Бог от желязо,
от злато —:
Фабрики и плантации! —
Кой жъне поля хлебородни,

кой влиза гол в железен търбух?

ПОСЛЕДНИТЕ ЩЕ БЪДАТ ПЪРВИ!

Въздигнете душите си, хора!
Вий имате радост —
вий гледате право в луната,
а нашите черни ръце без умора
се впиват в огромния кръг
на земята — :
на север огрява далечно сияние;
палмите дремят в безводна Сахара
и светла измама небето разтваря
за подвиг,
за гибел,
за самопознание! . . .

Когато разсичате земната смисъл
с възторга на земна любов,
вашият път е готов
и вашият път е описан
с една неизменна
ЗАБАВА:

ПОДВИЖНИЯ ЦИРК! —

Там радост полячо раздава,
там дигат по сто килограма
само със пръст. —

(В насладата няма измама!) —
Христовия кръст не тежи
и сто килограма!

Но кой ще възходи
и кой ще пребъде
от злоба към мъдрост? —

Труд на гиганти незнайни —
безброй милиони
в долини

в планини,
в полета безкрайни —
— МИЛИОНИ! —

Железен бог на Европа!
древна мъдрост на Индия!
смел вик на пророци:

— окраден хляб! —
— О, братя,
земни отроци,
черноработници,
матроси! —

(Плачат водите на Рона —
спи гробен със Вавилон.)
Давай надежда, месец!
падай лес! бесен!

Бием сигнали:
земя — легло,
океан — огледало:
истина — добро — зло —
— черно тегло! —
Падай лес! бесен!
В хаос словесен

— езикосмесица —
давай надежда, месец!
Ний — риби и птици
— да наплодим —
черни мравки
трудящи
с тъпи брадви —

борящи
за правда
и ново пришествие:
НИЙ

милионно шествие:
да бъдем
и да пребъдем!

Бог ще се върне в Емаус
— на земята, при нас —
да разтръби
из хоаса
чрез нас
— милиони хора —
с машините, с фабричните комини
с трактора
и парахода
своя рай на Светото Писание
— чрез нас —
безкрайно страдание
— Бог — Человек
на XX век.
Край.

Вик на робите

Моите братя безбройни —
— разбойни
юнаци! —

де са те — де са душите им? —
Те заминаха рано — о, есен —
понесли с огнени знаци,
и пламенни —

пряко угари, урви
и камъни,

пряко сухи долини и сипеи,
дето майки цветя не посипаха,
дето родни сестри не заплакаха.

Те зоваха в полята на Тракия
смелоръките братя от север
и гласът им премина в стихия
над Бузлуджа и Мара-Гидия: —

— «Елате! елате! елате!
наши братя поробени!
не гении, не дипломати,
не свърх-върху-свърхни човеци —

а ВИЕ,

които се молите
сред засух за влага и дъжд,
които догризвате черния къс
и в чутури биете сухата ръж;
вие, които

под слънцето
стрижете мръсното руно

и по стърнища фъртунно
събирате зрънце по зрънце;

ВИЕ, КОИТО

предете

козинови върви и навуца —
вървете! елате!

тръбете!

ето — врана след врана се спуща
над кръстци и над сребърен сноп
и плодните ниви

залива

градоносен потоп.

Елате! станете!

победете! —

Ний сме последните жители
на прогнилата Земна Империя
и не слушаме музика

— и не знаем мистерии,

а с бели коне прокопитеме
тишината на хлебни полета
и с вили събаряме

— и диви се спущаме

през ветровете; —

Елате!

Слънцето кърваво свети. . .

И заминаха те мълчаливи
в есента обкована с мъгла,
за да хвърлят спокойно стрела
в тишината на черните ниви.

Но когато изпънаха прашки,
налетяха безумни ята
и на орляци — в пусти места —
прокълваха челата юнашки. . .

Пролетен ужас

Те поведоха с тръстени свирки стадата —
моя песен на ранни и странни звънци!
златоруното слънце в полята
разтиря златни телци;
с брези биволи — (ранна ми оран).
угари черни преоравам:
синори с синя тинтява —
рало чемшир и жегли от босилек —
синори с синя тинтява!

Где сте, юнаци размирни? —
буря в полето ме свари:
змейове свирят с кавали —
слънцето мигом измина
девет големи копрали!

Градоносни води ще удавят стадата —
(моя песен на ранни и странни звънци) —
светкавици свиха в полята
от пламъци златни венци; —
с кобили и бели жребци
ранна ми оран прегази
бял свети Тодор
— юнаци —
с кръст на гърди — — —

Нощ се надига отдолу,
падат разбити звезди;
в равнините над черни бразди
Дева Мария се моли.

Авиатор

На П. Герганов

Ти вятър — зъл вятър —
— авиатор,
с крилата на вятъра
над бездни и кратери
ти, авиатор,
в звездните бездни
с железни двигатели!
о, авиатор! —

ре — в простора
го над хората
ре — на с милионната
го скорост
ре — на чайка
го моторна! —
На

Пий, Море Черно, Дунава! —
Балкана вечеря, с фъртуните —
сучат реките гърдите му. . .

Пеят ли, плачат ли хората? —
жътва да падне на лято!
дълго да гледат нагоре
жътварите бели в [полята
как яхнал си ти, авиатор,
на бяла кобила в простора!

В умора и горест да чуеш
моторният пулс на земята:
баща ти, стихия и буен,
със пояс влече планината
На
до
лу — на
до
лу — на
до
лу — по далечните
речни течения
и жълтата шума разнася
по вади, по бари
и по селения. . .

Над колибите зреят череша
и свети на ягнето косъма;
ти кажи, не позна ли човека
до водите зелени на Осъма?

Да завиеш над ниви заглъхнали,
прорежи тишината им мъртва
и ела, и кажи ни задъхан,
че започва там златната жътва. . .

Ти вятър —
зъл вятър! —
— авиатор!
с крилата на вятъра
над бездни и кратери! —

*Илюстрации Пенчо Георгиев.
Мирни размирни години—1928. Корица Ламар*

МИРНИ РАЗМИРНИ ГОДИНИ

поема

По случай десет години, откак
затихна страшния ураган на све-
товната война — и по случай
новата война, която може
би ще дойде, по-гибелна и страш-
на, да разори селения и идеали и
да изрине гроба на един умиращ
свят.

Илюстрации Пенчо Георгиев. Мирни размирни години — 1928

ЧАСТ ПЪРВА

Село

Село, село, пусто село!

Побеляват пастири и кучета —
жален вой разлюлява долините; —
ти отдай, село, на внуците
своя труд и жалби безименни! —

Откак си се мирно заселило,
какви не поганци са минали
и с черни пищови простреляли
твойте хиляда години. —

Застинали стари огнища,
в градините сляз и коприва;
момите чорапи разнищват
над своите скърби горчиви.

В полята ти — мършава крава —
пасе изгладнялото лято;
мъжете за залък корав
душат занаятите.

Кацаря дъгите извива
и свива леските на обръчи,
а в бъчвите вино не вливат
градоносните облаци.

В обгорелите сипей и припеци
посинява небесното грозде;
прегракнала плюй кукувицата
и падат в лозята коса и дрозда.

Змиите съскат по синори
и сврака люлее плашилата; —
дъжд ще продупче ли крините
с своите сто хиляди шила?

Коларя провърта главината
и сетния наплат запишля; —
като спици минават годините,
подбити от суша и киша.

И никой не спира в мегданите
да викне добро или зло;
висят като черни сукмани
скръбта и теглото.

— — — — —

1

Тръгнал отнякъде прадядо
с ялови крави и брадва;
земя необятна и праведна,
години — сити и гладни! —

На бряг се запрял и заселил —
бели волове зажеглил;
пашата буйни кадели
в руйни ливади отелила.

Село заселили — девет колиби —
(ялови крави и брадва);
паднала тежка коситба
и дигнали весели сватби.

Навъдил се род и природа:
чучур над корито чучурнал;
жените — вси богородици —
в яслите рожби натуряли.

На плет се петел ококорил,
легнала ярка на полог;
цъфнали дюли и скороши,
шъпнели хората: — Дал бог!

Ливади и ниви без синори —
синя тинтява, жълт смин;
в ведрата извара и сирене,
в камините пити и млин.

В небето звънтели копрали
и слънцето — яростен палешник —
небесната нива разпаряло
и падала нощ като алище.

— — — — —

Момите огньове накладжали
и раждали сливите криволи:
ревали от порив и жажда
на нощта нескопените биволи.

2

Едно би село Пригорово —
горо ле, моя сестрице!
що си му кърмила хората
с шума и бистра водица.

Балкана е къпал сърцата им
с роса и бяла вода
и блели под небесата
белорунни стада.

Тез, що въртели в усойните
топор и яростна брадва,
в къщи се връщали радостни
при своята челяд безбройна.

Там чакат жените разчорлени:
що пръст са донесли в цървулите!
днес минали в нивите орляци,
та цялото слънце притулили. . .

О, как ще се хвърлят на питата
с тия пръсти попукани!
по гърба им още се стича
охладнялата пот на ручей.

И хъркат децата на козека,
догризали рано наложника;
на всяка буза по алена роза
Сънчеца спокойно им сложил.

— — — — —

Под огнения хляб на слънцето
колиби и села се пържат
и селяните запъхтени бързат
да хвърлят в угарите зрънцето.

Прииждат щъркелите с трясък
над ниви, млаки и долини
и сред гнездата по комините
разпуква пролетния блясък.

Разтварят пазвите си булките,
целуват своите първи рожби
и вятъра под орехите
люлее шарените люлки.

Горят очите на воловете
по сините полета угарни
и птиците посред лазурите
забиват сребърни ножове.

В зелените води и вирове
се бие пролетната риба,
и за неверните си либета
овчарите с кавали свирят.

Скриптят хомотите и гъжбите
по сините полета угарни: —
цял ден над ралото и плуга
мъжете черни са прегърбени. . .

О, пролет! пролет златолика,
в труда на бедния ни селянин,
която прекопаваш семето
с рога на лунната мотика! —

Денът прибира слънчевото стадо
по огнената паша на небето
и глъхнат свирките в полето,
където вечерта припада.

Прибират се доволни хората
с възторжената песен на щурците
и в погледа разпален на момците
момите пазва са разтворили.

— — — — —
И вечерта е тиха и разкъсана,
по покриви, дувари и плетища —
небесното разринато огнище
е с много бисери поръсено.

Гърмят котлите по гераните,
където са забравили момите,
че в огъня претлява питата
и утре ще се става рано.

По стъргите налитат агнета
и връщат се сагмалите кръстати;
спокойно чакат маторите
за есента на порив и съблазни.

А тръшкат се на старите рогозки
преминалите старци от умора
и с младите лениво спорят
за старите лозя и плоските. . .

Ей лятото ще дойде като пламък
да изпече ръжта и хляба ни
и ще измрат щурци и жаби,
и жегата ще пукне камъка.

Кавали, кавали, кавали!
по синьо море и зелено!
ей лятото огън разпаля
над житните питни вретена.

Цъфти като сняг паламидата
по синори, сипеи и ридове,
където е пролет преминала
и в жегата си хвърлила ризата.

Пронизани с бели косила
на откоси падат ливадите
и трупат момите навияци
и шилета блеят в огради.

В кошари, колиби и мандри
ведрата се пукат от сирене;
децата цъфтят като ляндра
по лятната паша разтирени.

Един ли е бил и Петровден
на черната пита и бял мъж,
когато се песен отроня
и глъхне нашир и надлъж!

В полята летят на долapi
белолики моми като пити
и златното жито на слапеи
приижда за жътва честита.

Над копните мъжете са щъркели,
чернокраки и с ризи кононени,
що из тъмната нощ са-изхвъркнали
и прикацнали морни на снопите.

Ето скърцат по друми и пътища
хомоти, жегли и главини
и пукат тавани и къщи
от златния плод на годината.

Прозъбят диканите жътвата
с петало, съчка и кремък
и бабите с погледи хлътнали
край къщите седнали дремят.

Лятната вечер пристъпва
към златните купища жито
и месецът пада изкъпан
в притаените речни корита.

— — — — —
Тоя месец и тая вечерница,
що на Млечния път са приседнали
и окъпват лицата си бледни
в котлите, в ведрата и щерните!!

Върху черния хляб на харманите
обяждат се коня и вола
и голите нощни тополи
висят като черни сукмани.

— — — — —

5

Пожълтяваш, септември, от скърби
и плаче в градините боба;
колко хора е лятото вгърбило,
колко нови набъбват утроби!

Тия ябълки бели и алени,
дето скачат от слънцето в бурена!
Ето хората вече търкалят
към избите старите бурета.

От лозята се връщат пъдарите
с черги, торби и бирдани,
и обливат се бъчвите стари
от новото вино пияни.

На морета е синнало зелето —
мъглите димят в планините
и бели руна и къдели
навиват далеч в равнините.

Овните налитат безжалостно
на плодно, неродо и ялово;
овчарите хвърлят нахалос
по гърба им тоягите. . .

Тая есен, приплодна и гърбава,
що поглежда с очите на пролет,
зачервява филизите върбови
и съблича по риза тополите.

В одаите са болни сакулите
забременели от лятото;
те ще хвърлят плода си над улея,
дето много парици се мятат.

По усойните лаят секири —
колко много е слънцето паднало! —
дълго утро спи по баирите
в пелени от мъгла до пладнe.

А нощта е наметнала чулове
върху къщите ниски и криви,
които треперят от студ
като стари и мършави биволи.

6

В дълги пости е тръгнала Коледа
по селата скръбта да разгонва;
пред нея свети Никола
слазя бос от иконите.

С дълги ножици режат терзиите
тежки аби и тежки димии;
в дълги нощи гайтаните вият
по пазви и гащи на змии.

Ще слезе свети Иоан в реките
да кръсти родени и неродени; —
в нови дрехи се гърчат момите,
гащати са всички ергени.

Сам ходи в горите овчаря,
стадо на змейно провлача
по дълги пъртини — чукари,
към сухи кладни и наръчи.

Не трещят по реки водениците —
черен лед прикова бреговете;
рано стават от сън годениците
и в очите им огъня свети.

По къщата е тръгнала рано
младостта, да възпява света:
«Запей, бабо, като лани,
на нас весело да стане!»

Да бъдат все хубави пролети;
жълтоцветни и буренни:
як дрян, висока топола —
калпаци самурени.

Да бъде прославлено лятото,
дървото, пещта и хляба ни:
като жаби да крякат децата ни
по зелени ливади.

Да роди есента и да плъзнат
по полите и ябълки;
на страните и — ягоди,
сълзи от радост да мръзнат.

Що е зима дошла и разпънала
бяла черга в душите ни!
бели гръсти да мъни —
пръсти да слага на питата.

Ето сватбите слизат в Йордан
с варакосан босилек
и от плоските гледа бръшляна
в лицето свети Василя.

Един кум ли повежда хората
край църкви, мегдани и кръчми? —
Надуй си, гайдарьо, душата,
да пукнеш козата и пърча! —

Ще станат залогните рано
от радост на въглен да гръмнат;
нощта ще си хвърли сукманя
преди да съмне.

Щу лято земята сме бяхтали
и риза се сплу на гърба ни!
Ех, зимата с радост ни лъхва
и младост развъжда рода ни.

Да бъде миросан днес попа —
сто сватби в кесия положи —
любов на сърцата ни хлопа —
колко си щедър, боже! —

Даряваме риза и кърпа,
в паницата рупче ти хвърляме —
златен клас да сломи сърпа
и слънце овца да замърли.

Пролетта, която ще дигне ставилата
от бентове, вади и улеи,
да сложи върху рогата на вилата
цветя на дюлята и на фасуля.

Едно би село Пригорово —
 горо ле, моя сестрице!
 що си му кърмила хората
 с шума и бистра водица.

На дренѡва тояга зарязани,
 над дупка свредлѡва прочетени,
 годините падат на камъни
 по гърба на жени и мъже.

Под корите пресъхва млъзгата
 и жълтее върба над вода;
 старите баби изкъпват
 отроците в дойни ведра.

Олюляват се черните гръсти
 по платното на жълти стърнища
 и старците богу се кръстят —
 да даде бог ризи кълчищни.

Да растят и да зреят отроците,
 да кълни на Пригорово семето
 и да плъзне надолу в потоци
 през полета и ниви големи.

Да заселят села белокъщи
 до море и до Дунав;
 гости със челяд да връщат —
 многобройна и буйна.

Да се върнат в Пригорово старци,
 белобрадите старци на Тракия
 и невестите — яреци —
 златни пендари да тракат.

Да целунат ръцете на старите
 и да блеснат в очите им сълзи;
 радост и скръб да стоварят —
 златно слънце над бързеи. —

Дай им ти, господи,
 хляб, сол и вяра!
 Буренясва ги троскот,
 побелява ги старост! —

До водите спокойни на Дунава,
 в равнините зелени на Тракия
 ще ги целуне фъртуната
 и техния труд ще оплаква.

Те бяха шест братя — петима
на дялба баща си поведоха,
делиха нивята с аршина,
броиха овце и говеда.

Когато се стадо размърли,
не хвърли се матор на звиска;
Стария падна в кахъри
и стомна вода не поиска.

Той склони очи и почина
и зимата легна на гроба му;
петимата сина година
живяха сърдити и злобни.

Присяда залък на гърло
и тясна е къщата бащина;
от синор до синора — хвърлей,
а паша беглика не плаща.

Па взеха торби и триони,
поведоха челяд и кучета
и — ручей надолу подгонени —
тръгнаха път да сполучат.

Един се запъти през Тракия,
други се спусна към Дунава
и майка им горко оплака
своята челяд безумна.

Остана тя сама — с най-малкия
в Пригорово горко да чезне,
а той като свий салтамарка,
че цялото село проездя.

Вечер се връща от тъмни рудини,
перчема му — вейка стратуркова —
когато през селото мине,
момите се сбъркват над хурките.

Той носи на дяда си името
и влаче на облак навуща;
под вежди му — кладенци вино —
калпак — като мечка се спуща. . .

— Не хвърляй, Велико, вретено,
сред бащини си дворове,
че няма за тебе ергени,
че няма за тебе изгора! —

Горан е буря бурия
от наше село до ваше;
кавал му през тъмни кории
повежда сагмали на паша. —

Тъй пяха момите в Пригорово,
а горе в Зелена лудяха
ергени с ножове, с пищове
за бяла Велика — иглика.

— — — — —

Разлюляваш се, Тракия житена! —
ти разлей своите радости, Дунаве!
напълни брегове и въз устия втичай —
като птичета идат облаци рунни.

Избояха по лъки и поречия къщи —
задимяха комини на облаци;
тежко лято руното сплъстя
и трева гърбовете заобля.

От горите се спуснаха хората
да напълнят полята с страдание:
черен труд и безкрайна умора —
хляб нам насущний и въздиание!

— — — — —

9

Замряха в Пригорово глъчките
под голямата мечка стръвница;
нощта си разчупва съчките
върху селските дръвници.

Не пилеят очите на кръчмите
черно вино и жълтеница; —
от тежки години набръчкана
Горанова майка тлей — вощеница.

Не прииждат абери отникъде,
нито спира зорница над двора
да се огледа в мотиките
и да разкаже за всичките хора,

как горят по гори и полета
и имат ли дом и върлина;
де плодят по света синовете ѝ
млади булки край топли камини?

Сяка нощ тя разтваря сандъците
да отреже за гроба си платно
и денят я заварва със сълзи —
за кого ли по-рано да плаче! —

Тая нощ посред двора се гръмна
и някой нагъна вратите:
пращяха плетища до съмнало:
Горан доведе Велика. . .

Горане, Горане — гора усойна —
в присое кавали говорят —
де има мома най-стройна,
там гарван ще свие над двори.

Ще минат години честити,
ще падне мор по земята;
жените със огнени пити
ще плъзнат на рой по селата. —

Горан и Велика живяха —
дариха целувка на старата —
в очите ѝ свещи огряха —
радостта в старост я свари.

Велика приседна до нищелки,
наведе платна и димии;
Горан с кавала нанищя;
— По море плават две гемии —

Премина зима и лятото
по мандри цедилки навърза,
към слънцето риба се мята
по сините бързеи.

Разлюляваш се, Тракия, житена!
ти разлей своите радости, Дунаве!
Напълни брегове и въз устия втичай —
като птичета идат облаци рунни.

Много слънце затопли долините —
по глогини напълнаха славеи
и нависна плода на годините
по поля, по нивя и дъбрави.

Много труд надделе на воишките
и поприщи врата на добитъка;
като свещи горят топоришките
на свещника на мотиките.

Тиха радост напълни селата
и спи при вълка кучето;
звезда огрява челата
на старци и внуци.

От Пригорово чак до Дунава
и кръстом през Тракия житена
в своя лик пълнолунен
възхожда питата.

Те бяха петима — пет братя
в Пригорово пити донесоха,
месени в Добруджа, печени в
Тракия —
в пещите на лято и есен.

Те дойдоха да сложат босилек
върху гроба на майка си мила,
за нейните дни и усилия,
що над люлки е минала.

Доведоха булки и челяд
с бели зъби и бузи;
като ягънца гледат —
чернокоси и руси.

Сближиха на помен душите си —
Горан и Велика иглики,
разчупиха белите пити
за бог да прости мъченика.

В очите им греят светулки,
като ялмази на пръстен;
гъстите витки на булките
стигат до кръста.

Хапнаха залък и жито
за бог да прости и наздраве: —
дошат все дни честити:
слънцето в ниви ще гази.

В Пригорово екнаха тъпани
и гайда в мегдани разказва;
от лунната вечер окъпани,
зреят пендари по пазви.

Горан и Велика поведоха
през селото зло и добро:
вси братя, и булки, и челяд
навързаха китно хоро.

Люляха се булки и зълви,
челяд набъбва на купчини —
сиви и бели гълъби —
с бели зъби на рупчета. —

— — — — —

Луната се спусна в горите
и падна над селото мрак;
в хорото, на гъжба превит,
един застана с огромен калпак:

— Я слушайте, хора и селяни,
с бели навуца и черни калпаци!
да се спрат всички веселия —
обявява се Мобилизация. —

— — — — —

Замряха в Пригорово глъчките
под голямата мечка стръвница;
нощта си разчупва съчките
върху селските дръвници. . .

Илюстрации Пенчо Георгиев Мирни размирни години — 19

ЧАСТ ВТОРА

Война

●

Ти точиш ножове и готвиш сухари,
о, народ! о, човечество!
несъблечени
спят старите генерали;
ден и нощ арсеналите
цвелят —
жадни кобили —
ден и нощ — :
колко дим над комините!
колко вик! — да бъдем свободни!
Да живее мира на народите! —
Как славно се ний бихме!
Бризантно време!
Та смърт ли бе то,
или поема? —

— — — — —

1

Те вървяха нагоре безволни,
по леглото на тъмна река,
и с кроткия поглед на вола
отпущаха слаба ръка.

На гърба им надути и страшни,
като мечки през дъжд и мъгла,
платнища и раници прашни,
надигаха сиви тела.

По пътя тъй много крещяха
колелета, главини и спици,
додето на върха се спряха
и заеха позиция.

●

— Какви сме ние чудовища —
човекомаймунни! —
ядем кал и на саза
опъваме струна.

Ушите си чистим с нокти;
в огъня хвърляме жълъд
и вардим — вторачени котки —
на покрив за гълъби.

Та глад ли света ще събори? —
и под сняг жито се ражда!
Ще имаме месо от хора
— за глад — и кръв за жажда. . .

Сега сушете цървулите
и спете спокойно в платнищата;
студеният вятър ще брули
и ще раздухва огнището.

— Ти там, що хъркаш,
врачувай в огъня с клечка!
жена ти през село ще хвърка,
да кацне като юрдечка.

— Ех, празни приказки брътвиш! . . .
кацнал комаря на рог. . .
Утре — я живи, я мъртви —
спете! добър е бог! — — —

●

Ти жив ли си, господи?! —
мъжете с пълни бъклицы
тръгнаха на гости
към пъкъла!

Нивята обраснаха с троскот;
жените бият бедра
и кравите с пълни бозки
реват за ведра.

Бабите слагат пред попа
за помен петак и жито;
свети Дух ще похлопа
и ще им вземе душите.

Няма кой гроб да изрине
и на въглен да тури тамян. . .
Децата с празните крини
играят на барабан. . .

Ти жив ли си, господи?
мъжете с пълни бъклицы
заминаха на гости
в пъкъла!

Те ще се върнат тъй зловни,
без любов и без слава,
и ще бият жените в утробите,
заченали от лукаваго.

2

Тръгна Горан през гора браница:
Будин ли града ще види? —
войници с пушки и раници
тръгнаха право към зимата.

Вятъра бие в комини и покриви,
вятъра свири във ледени копия: —
няма зов, — няма милост господня
над тия поля хлебородни,

дето жънеха бедните селяни!
Ралото гние сред угари: —
в угари черни несеяни
свети ръждата на плуга.

По калните пътища лаят
коня, човека и дявола:
своята ледена пазва
мъглата разкрива на явора.

И вгъват се черните вършини
скършени в ужас и гибел;
хора бръмчат като стършели —
вола върви и преживя.

Горан, прегърбен и скърбен —
окалена мечка — пристъпва;
очите му — вирове — къпят
спомени светли и скъпи.

Да би се зората разпукнала,
да бликне огромното слънце —
в ливади и ниви да хукне —
да сгрее тревата и зрънцето.

Да биха се майки запътили
след нас из село да писнат — :
реките, зли и размътени,
лицата ни с ужас да плискат.

Запей, Горане, нежалостно: —
в скърби бащите ни минали —
и майките горко ридали
в зли и размирни години! —

3

Тоя дъжд и тая мъгла! —
Прогниха ни костите! —
И няма господ
да вдигне земята с игла!

Защо сме препасали ремъци
и лежим на празен корем? —
Кого с нож ще дерем,
кого с кремъци?

Защо сме тъй озъбени
и зли като кучета? —
О, тъй ни научиха:
да ги колим като гъби.

Ний имаме цар и отечество:
живота ни — хе, суета! —
ще го сложим нейде в нощта,
макар не царски облечени! —

Ако ние сме българи:
трудолюбив и пестелив народ —
други са мечи приплод, —
ний огън за тях ще бълваме.

Жените ще хванем през кръста,
децата ще хвърлим на нож
и на брачното ложе
ще сложим кървави пръсти.
Напред на нож! —

Там долу в долините,
дето никнат върби и орехи,
от неznайни години
живеят бедни хора.

Колко мотики са те преломили,
колко на жалост с кавали са свирели
и по млаки и росни могили
събирали хляб и сирене!

Към селата им орди се спущат —
посинелите орди свирепи,
да им вземат навущата
и вехтите дрехи:

Та има ли милост човешка
в гърлата на тежки оръдия,
пронизали с поглед мъртвешки
полята на светлото бъдеще?

Забравете, деца, любовта си! —
В тия дни на жестока омраза,
всеки селянин нож е препасал
и с цървулите кърви ще гази!

Ех, ти равно равнине — Загоре —
до високи, сини планини,
дето жънат старци и жени
и целуват стомните в умора!

По пригоре, урви и рътлини
паси млад Горан сагмали
с тънки свирки и кавали!
Ех, години, млади ми години!

Ширна божия земя — обширна!
Над полята с прекласило жито
слънцето замеся бяла пита.
Вий години, мирни и размирни!

Пушка пукна в телилейско горе:
тръгнаха орачи и овчари;
запустяха мандри, пологари; —
де отивате, о, бедни хора?

Буря ли селата ви раздруса? —
Къщите ви зеят в тъмнините
и с отпуснати ръце жените
плачат под нозете на Исуса.

А далеч, зад чукари навъсени,
своя гняв адът разтвори
и огън запали просторите,
и падна небето разкъсано.

По реки бързотечни, под мостове,
като плавеи плават обози
и в самия мозък на костите
гвоздеи забива угрозата.

Планините далечни се сгърчиха —
вол падна в дълбоки блата
и в страшния вой на нощта
гори прекършиха вършини.

Нито слънце огре, ни звезда —
тежък дим приближи кръгозора;
прореваха говеда и хора
по долини и сини бърда.

Прорева мечка в усоните —
в юдоли простена нощта
и — ураган над света —
понесе се страшния вой.

По главата на цяло човечество
удари горещо желязо — :
всяка чиста душа е прорязана
с измамното слово: Отечество: —

(Де хвърлят змиите кожи?
де гризе конощрепа корени?
кой раздаде земята божия
и пръсна по нея хората? —)

Бълват огньове топовете:
рождество на велики империи: —
натезава кръз земната сфера
песента на поповете.

Царете забиват по глобуса
знамена и иглици.
(Хамбарите пукат от трици,
торбите от лобода) — —

В разорените селища тръпнат
жени повалени, разпасани:
негър кръстосва расите
с любов на пълни шъпи.

Войници бягат в оврази и
смъртта коси по бруствери —
земята раздрусва,
горите прегазва.

Като слапеи идат обози — —
— да се хвърлят по седем вериги
— до зори на върха да пристигнем
— в бой грозен! —

И тръгват безумните хора
с ямурлуци и голи ножове —
и зловни огньове
раздират простора.

Желязо дъбравите кърти;
(тръба отбой не зове)
и невидим ковач кове
над урвите огнени пърти.

Един пронизан в корема
раздира си ризата,
друг език прегризва
и дъх поема. —

Ръце, крака и мозък
в залп на жестоки оръдия! —

— — — — —
Проклета, проклета да бъде
тая световна угроза!

7

Горане! Горане! — бук ще развие —
кой ще помами бели звънчари? —
Старците пият люта ракия,
бабите станаха млади овчари.

Нишка запридат с вехто вретено,
в петък затягат клюпа на възел
и падат от скръб на колене,
и плачат над стария кѐжел.

●
Горан се спусна с полка на бой
човешки сърца да мушка;
ех, опустяла пушка —
тежки куршуми на пояс!

Кой ме от стадо отлъчи,
с нож и пищове накичи? —
Стадото аз си обичам,
стадото с белия прѐч. . .

Сам да премина ливадите —
роса кафтара да ръси
и по Балкана навѐсен
мъглите да трупат грамади.

Да слеза във село — да свърна
по пусти мегдани и пътища; —
пред старата порта на къщата
Велика да ме прегърне.

Да плувне месец по кърища,
в къщи сребро да поръси
и белите менци да лъснат —
бяла радост в кахърите.

●

В страшния огън на боя
Горан си пушката хвърли
и бавно назад се повърна
през самодивски усой.

Сам ще си пази кошарите,
с меден кавал ще извива:
— Направи Стоян кола шарени,
запрегна брези биволи. . . —

8

В едно село — по други земи,
от огнена буря пометено,
дето плачеха черни жени
и цвилеха гладни коне,

Горана доведоха вързан
военния съд да го съди;
в душата му като бързеи
налиташе черно бъдаще.

— Горан от Пригорово! — Ааз госп. . .
— Ти колко годишен си? — женен. . .
— Женен. . . с къща и пасбище —
(. . . беглец. . . семейно положение)

— — — — —

В разкритата плевня на Воево,
(генерал и гегима майори),
прочетоха пред часовете
присъдата, изложена по-долу: —

Горан от Пригорово,
овчар по произхождение,
без разрешение
хвърлил пушка в търните
и се върнал на село,
където, начело — — —
впоследствие

следствие —
да бъде тоя селянин
застрелян!

В безлюдната степ на Куманово
 заледена от зима,
 скована от студ,
 трима
 войника
 дълбаха със щикове
 и с труд
 изринаха яма;
 двама
 донесоха кол
 и там го побиха;
 в редове войски затълпиха;
 завиха тръби;
 прореваха говеда —
 през голите ниви поведоха
 един огромен мъж
 с навуца и цървули —
 завързан
 и с черен плат прибулен. . .
 — Завържете го там на кола
 да не би да избяга!
 Затягайте здраво!
 Махнете парцала да гледа!
 — Господин ге. . .
 — Говедо!. . .

Един пристъпи и дръпна парцала;
 в 10 рота някой извика:
 Горан Овчаря!

Студеният вятър тъй пърли
 ушите и бузите
 и мъка засяда на всяко гърло —
 поп патрахил нахлузи.

— Братко, во име Христово,
 покаяние богу въздай! — Осанна!
 Капернаум помътен изново —
 Бог повелител в полебрани. —

— Господу богу помолимся
 за тия, които загиват
 в открити морета, в юдоли
 и жънат господнята нива!

— За тия, които прежалят
 полородство, колиби и къщи
 и вземат хладни ханджари
 и ножа прегръщат! —

Погледни небесата сковани! —
 Бог да въздигне душата ти,
 да простиш в полебрани
 джелатите!. . .

Горан стоеше огромен
 над гроба си с кървава устна
 и като в спомен
 глава отпусна. . .

Вятъра свири тъй злобно!...
Куршуми гибелно писнаха:
Горан на кола увисна
и падна във гроба...

В заледената степ на Куманово,
върху гроба — на лобната пръст —
попа кацна като врана
с патрахил и кръст...

11

Един ли е гроб изровен
на твоя лоб, земя! —
В бурени плюе отрова
люта змия.

Години минават безбройни
с плугове в твойте недра
и кирка ще удря в железни ребра
по поля и усойни.

Кой поет песни ще брътви
за тихи крайбрежия?
Върху телени мрежи
пищят душите на мъртвите.

Дайте ми капка вода да пия,
буйни и мътни реки! —
Не е вода тунджалия,
а кръви по равни лъки.

Биха се черни и бели
с бомби, фугаси и мини
и в черни, злочерни години,
жените с черни къдели
ридаха
и пяха:

— Ний предохме вълна и козина,
изпредохме сребърна прежда
и чакаме в тиха надежда
да дойде той с здравец и рози.

Тъкахме и бехме ний весели —
изпредохме вече конопа,
но той не дойде — не похлопа
и иде пак лято и есен.

А майка ни дипли сукманите
и плаче за татка — нарежда,
как хранела много надежда,
но той си заминал тъй рано!...

Ний предохме вълна и козина
и имаме дари стокръстни,
но никой не идва за пръстен
и никой не идва със рози!...

12

Четири черни години
биха с желязо плещите ни — :
О! пред коя ли Родина
дигнахме меч за защита? —
Нашите майки са в траурни кърпи:
кой ще ги в есен прегърне? —
Лятото гасне в класа и сърпа
и рони златното зърно.
Хляба ни месят
от слама и трици;
цървуля нанизваме с лико:
— ний сме безлики,
— прости войници,
събрани от диви паланки,
от сиви колиби: —
дълбаем
пробиваме:
хвърляме пръст на гърба си:
бият ни зли англофренци, арапи —
не кесаджии със ятагани
и боздугани,
а с кавалерия
и артилерия —
барррр —
рр — барабанно!
хиляда в секунда:
от сто километра с дреднаути — :
и ние сме гладни —
кални — окаяни;

нямаме утро
и нямаме пладне:
кой ни пожали в пожарите?

АНТАНТА

Дълбокият тил е сухарен —
изпечен гьон — спекуланта:
войната го в джеба удари
с вагони и златни пломби;
житото дават за бомби;
хляба допичат на слънце

— хляба —

събиран зрънце по зрънце. —
Ставай, другарю, войник!
земята облизва месеца
с кървав език!

Празна раница

пази ли граница?

Добрия — лош!

Назад без нож!

Проклинаме грубата сила,
ний — звяр и войник;
не щем меда със жило —
в земята забиваме щик.

Земята е наше отечество; —

род не развъжда днес Крали Марко,
а бога на нов предтеча
с чук и паламарка!

Хвърлете вий, българи, ножа! —
ботуша изгаря на огнено стреме!

Няма предателство,

ни вероломство! —

има измама във времето. . .

И тръгна разбитото войнство,
на север по сухи подножия,
златен петак да положи
в леглото на ново потомство.

Да се помни разгромната песен на Вардара,
моя майко — ти сладкодумнице, —
когато се сринаха бели гвардеи
от планини по бели друмища.

Когато ний — диви българи —
оседлахме коне на Разлога
и тръгнахме пеш и прегърбени,
без страх и без вяра във бога.

Когато край град София —
де стърчи черно бесило —
замлъкна последния грохот
и паднаха родните сили. . .

Да се помни скръбта на народа ни,
оголял, изтерзан и разкъсан,
когато в полята безплодни
се върна той зъл и навъсен.

Когато се спуснаха яростни конници
и сабли въртяха три пълнолуния,
и грабиха, клаха и гониха,
и с кърви обагриха Дунава.

СТИХОТВОРЕНИЯ ОТ 30-ТЕ ГОДИНИ

*Владимиру Маяковски
по Маяковски*

Не мога
да ревна свободно
с онова гърло на дяда си,
да възседне лисицата язовец,
да продъня небето господне —
(сто версти отверстие) —
за да кажа на
бога и Петра:
Ваша Светлост,
предайте
моите поздравни чисти
на госта си —
футурист
Маяковски.

Или небесния ваш санаториум
не приема комунисти
и душите
на атеистите
от крематориума?

Нашето време
възлиза без ризници —
талазена бий революция;
живота — пребито куче —
своята рана облизва.

Не е меча винтовка
и маузер,

не са дните ни ланските:
милиони ще дойдат от Азия
по наш европейски оанстеп.

И ще пръснат стените на Кремъл
своите години към запад,
да завършат поемата
на пролетарията.

Танк

Теб, който те изпратиха към Ориента,
да въдвориш културата на Запада,
по Вардара, от армии забентен,
не стъпи лапата ти в росен лападец.

Ний чакахме да дойдеш като англичанин
или в ливреята на някой Людовик —
на твоите сенегалци, с кръста и корана,
да поднесем духа си варварски на блюдо.

Но ний забихме ножа си в един септемврий —
мъгла протече по лицето на годината,
в която възликуваха Версайл и Кембридж
и чак до Вашингтон победата ти мина.

Мира и братството на люди и народи
не би могъл в света спокойно да се върне,
око ли сянката ти някъде не броди
и разлюлява над света железен търбух. . .

О, ний те помним, рожба на Париж и Лондон!
За други ренесанс пътуваш днес към Рим!
Берлин кокошки насади в короните
и пак гърми мотора ти неустрашимо.

На твоя гръб са яхнали изкилени
морала и съня на демокрацията
и с твоето могъщество закриляни
садят в живота своите краставици.

По всички столици провиват патриоти,
въздигат твоя дух и пишат граници,
а черният ти нос живота прохоботя,
назрял за подвизи и за въстание.

Земя

До млаките на твоя пролетен живот
стърчи една кошута — и върби големи! —
Пращят жеглите и хомотите
през корени и чернозем.

Един ловец прегазва блатните води:
Летят комарите на местността
и като облаците над света
затрупват земните гърди.

Един орач в лъчките на поречия
засява своя труд с рога на вилата; —
картоф като юмрука на далечния
и справедлив човек от библията.

Дошли са хора, гладни и измъчени —
изкусни градинари на живота:
труда си като трупове изпъчват
на пролетта пред огнения плод.

И ти, земя, шумяща под небето,
от влагата и подвизите на бедняка,
разкрий душата на полетата си,
прорязани от трактори и влакове.

Ще свърнат хиляди, загубили живота си
за правдата, която никоой не почете —
и там, над угарите прохомотени,
въздай им своята почит с ветровете си!

Дърво

Стоиш, дърво, пред облаците очертано!
Варовници сушат живота на тревите.
Един стихиен вятър в планините
ръка простира върху рамото ти.

Овчари минаха с мустаци изрусели,
овен натри рога и те отмина,
а слънцето и снеговете на годината
сгъстиха клоните ти на къдели.

Една борба виси по ридове и трупи:
кой има сили да лети — да брули!
На тоя твърд живот през улея
ще минат овъглените от труд.

Ще дойдат те с лопати и хомоти,
изпечени от слънцето и твърди,
да посадят в полята мъдрото
и справедливо зърно на живота!

И ти, дърво, със вятъра на планината
ще поздравиш класа на тия ниви,
в които ще развее своята грива
разпененият кон на свободата.

Хайдутин

Дойдоха, Добро — кой на носилки,
кой бил юнак — лъжовна диря! —
Пушки нарамил — свода раздират: —
небето свлича девет престилки.

Ясен ми месец бил и залязъл! —
девет са пътя в гори и долини; —
зреят големи и бурни години
по папрати и по градинския сляз.

Не е юнак живота си слагал
за нищо и никакво в тия земи! —
Бук е разсичал небе и тъми,
куршум е свирил над дол и овраг.

Роб е забощдал кожуха си
на вейка и на ветрило;
стар дивеч от глад е провивал
и в белия сняг се е вслушвал.

Тогава са слазали: юнак и хайдутин,
народа е хвърлял калпаците рунтави,
звъняла е песен, песен на бунта
и на свободата раздухана.

Балкан

Зъл вятър огъва ребрата ти,
наш роден Балкан и навъсен;
сърни са приспали децата си
върху папрат и шума гъста.

Хайдути минават с бели навуца —
хляба замръзва в недрата ти снежни;
двама герои надолу се спущат
по твоята синя безбрежност.

Дреме народ в низините ти пусти;
стари бунтовници зреят под тебе: —
свободата им — чак до далечните устия
на твоите води е погребана.

Клада

Не са години на
пасбища,
не сме дошли
цвят да берем!
с къси брадвичи и азбест
до световната кладя режем.

Един нож е пронизал сърцата,
една вяра реве като бик —
ще разбий небесата,
ще дигне земята на крикове!

Не сме по риза и по налъми —
не са ни копче зашили! —
Стария Петко Палдъма
умре, побелял като шиле.

Днес шлагер бръмчи в телефонена,
в Пешевар и в десетки провинции
на морала от сунките
пада фугас английски.

По световните борси не дрънкат
колелата на житните тръстове
в сърцето на Лондон реве от дъмпинг
едно магаре изкривокръстено.

Ако ний не завържем в ръкав
на Европа културната хрътка,
с капитала си тя ще ни глътне
като пилаф. . .

Не са години на пасбища,
не сме дошли цвят да берем:
един политически язовец
пълзи срещу нас по корем.

Катъри в хасе ще родят Паневропа,
с тлъста задница, със златни юлари;
в небето снаряд ще покаже посоката,
където ще спрат на поклон генералите.

София

ФИЛМ — 1935

Да те помнят децата в приказките си! —
Легенда живее в избите на твоята бедност: —
Жива история виси на арката на Львовия мост —
чукът не бие сърпа в герба на отечеството.

Всеки ден минава кабролета на Орландовци,
болничният поп люлее християнски своята глава
и замръзва бронзовия лъв отляво,
знал към последните етажи на Обществената.

Там закръгля своите бедра държавата:
зад решетките горят очите на работник,
разлепил с туткала на душата си
свободата върху тарабата на небето.

Ето иде ескадрона — синьо и червено, —
вистрел не събужда кафенето и комшиите!
Тишината дръсти чергите на дявола
и люлеят се етажите на вси бетонни инженери.

Камиона на нощта товари живото и мъртвото,
зад редутите дими лулата на гробар
и пътуват мазнините по каналите надолу,
в кланицата блей добитъка на планината. . .

Твойте десет министерства с просбите на провинциалиста,
който чака по стъргалата със цинтите и юфта,
в шест часа изхвърлят крепдешинени госпожици
и гърмят студентите на своя бащин хоризонт.

Срещу Витоша със позлатен корем заспива гаргата на Феникс,
кларнетиста внася в кабарето своята граната черна
и гърмят фугасите на шлагерите и джазбанда,
чак додето се напие и последний пристав на реда.

В гарата навлизат треновете с агитатори:
с ръчна чанта и чадър лъжката иде от провинцията
и на първия файтон кръстосва своите копринени крака
и нарежда да се кара право в парламента.

Ето, на площада с коня си от бронз,
един цар от бивша Русия — Чичикова,
години среща бронзираната кирилица:
«Съединението прави силата.»

Вечерните мотоциклисти на безделието
завиват своя кош покрай могъщия владетел;
една мома захвърля зад опашката на коня
строшеното си огледало от притискане.

Понякога тук доминира над главите на чиновниците
цилиндъра на дипломата или кочияша,
който иде от двореца с черното и бялото
и разсича с своята усмивка мрачния поток на хората.

До ъгъла на парламента влаче своето ребро стражаря,
в два часа след полунощ излизат мъчениците на
конституцията
и по звездното небе броят звездите на родината си,
и във бъчвите на Алказар потапят своя праведен живот.

А рано сутринта, когато ревнат вестникарите:
Зора, Свободна реч, Заря и Утро,
в паркета прокурора с гвоздеа на конспирацията
закачва палтото си, пълно с нелегални вестници.

Сензация гърми в етажите на кооперациите,
чертаят своя път студенти от мансардите
и портиера получава петолевката с мадарский кон
и лъсва на езика му една любовна тайна.

До кривите бордюри на очакването
таксиметрите изпускат светлини с червените си
задни лампи
и смигат си шофьорите под бял каскет от рафия,
когато мопсите на дамите издигат своя заден крак нагоре.

Зад пирамидите от пресни и солени леблебии
албанеца заляга на позиция в кесията си
и мъртви падат петолевките в бакърения тас,
и завист ожълтява гащите на бозаджията отсреща.

Зад утринните вестници, прикрили своята нощна скука
четириесетгодишните мъже четат любовните романи
и руските графини в кафенетата изливат гъстия си смях,
над който плават лодките на старите ергени.

Един проскубан пеликан предлага от витрината
пантоф от дипломиран майстор в човката си,
но в чантата на замечтаната госпожица
не стигат сумите от нощната печалба.

На битпазар огрява самовар с метална вакса,
лозовия лист на древността закрива фалша на Венера.
Като проскубани петли на плета на гешефта си
запаяват старите евреи ромansa «Стари вещи»...

От горните етажи се навеждат като ярета
мургави слугинчета и плюят по певците;
един облизва своя ляв мустак и удря майка му;
под мишницата му виси ръкав от депутатско пардесю.

На молебена на ордена е проревал владиката,
побелели от вълнение запасни офицери
дигат своите пети изтръпнали за поход,
но ги срязва в кръста старостта на бърбека.

Бялото, червеното и ясното зелено на дъгата
висят от покривите до коритата на улиците,
дето патриоти къпят дивите си страсти
и врата им се черви от пляска на знамената.

В игрищата се дават зверовете с топка;
звяхачите на конски спорт залюбват кобилата Мария
и родното магаре се завръща към Бояна,
донесло в столицата млякото и чистата вода на Витоша.

Дванайсет овнешки глави бронзирани с изкуство,
не бляят от корниза на Народния театър;
стария вол на търпението и на мъката
забива своя рог сто метра нависоко.

Да кажем, че изкуството не знае граници —
народната душа излива своя розов пукал
и веселба надува гащите на сиромаша,
и кървав грей лампаза на военния министър.

Една велика слава смазва свирките на Шнайдера,
в казармите приседнали фелдфебели запяват тихо —
Брегалница се втича — а на птичи полет
бръмчи на лупинга си някой Рогев.

И ний изпъваме към небесата шии —
на тротоара падат старите ни шапки,
на високо пеят млади бояджии,
приседнали като камили своите стълби.

И над града, потънал в нужди и проблеми,
лети скръбта за всяка нова Маша,
която пълни жилите ни с шлагери
и наостря малките уши на цирковия кон.

И не е разкъсана легендата
за кръвта и за таланта на народното: —
като птици зад моторите на Сидна
носим в човките си старата идилия. . .

Но към Ючбунар върви един керван от хора;
мъже, приспали старите домати в книжен плик,
жени, притегнали с басма корема си,
и никой подвига не би съзрял по тротоара.

На рамо с кожено духало и пробит леген
завръща се Демир — Орфей на утрото,
калайдисал със гласа си тенджерата на Аврора,
за ракията заложил нишадъра и памука.

След него греят черните очи на циганчето
като звезди зад динен полумесец
и кучетата от махлата ги посрещат
с рунтавите знамена на своето племе.

Там, където днес живота е лежал посърнал,
по сарачите, със кожения предник на труда,
талигарите закърпват старите хамути
и стоварят сивия багаж на новините.

Спокойно днес живял един министър на кревата си,
до църквата намерили един Христос, увит в чувал,
и майка му написала (до попа казват) :
— Момата има задължения — грижете се за хората.

На булеварда дигат незаконно 2 трибуни
латърната, кларнето и фелдфебелския барабан:
деца облизват устните си от ментин
и ръченица свива часовоя до оградата.

Ти да бе дошла сега, изгоро къдрава,
да ти тегли папагал зелен късмет:
рус да вземеш, да живееш до 1000
и на лявата ти буза да огрява синьото от зъб.

Майка ми на козек ще си сложи кокалите —
няма да те види тъй намазана и сладка;
устава ще съдвча и ще те изям
и на ножа си ще тикна десет непоряда.

Цар не е живял на времето си или някога,
тъй да му гърми сърцето чак до Байлово:
едър хляб надува пазвата ти и ще се сдадем
и аз, и дядо ми, и Гюро Михайлов.

В горите с позлатени гръмоотводни игли
една проста луна не би съзряла своя лик;
тук слънцето слазя на златни кюлчета в избите
и в търбуха на хранилищата сяда едно отделение
войници.

Дали на пушките му е щанцован кръгло К р у п,
или моралната емблема на точките Вилсонови,
не са законите, които казват своето последно да:
в избите и по океаните расте космат капитализъм.

Когато слазяме от планините да наточим свойте бравди,
Когато фабриките не поглъщат и памук,

нивите застиват в суша — зърното се пуква срещу
пладне —
тогава кой ще ни възпре на барикадите на утрото? —

Един червен градоначалник в лука на салоните
въздъхнал би пред парабела на събитията:
капка кръв не би пролял народа пред нозете си,
ако нямаше крадци, филистери и бюрократи.

Човешката душа не е авруз на старите доктрини,
където полицейщина отслабва тъй мехур:
идват градинари миризливи, с едри чукундури,
пламва и барут до кълката на всяка богородица — — —

Крайните квартали лазят на талази:
по площади, стълбове, кубета и стсбори
истафции, железари, барабанчици и черни
къртят дъските на свободата и ги хвърлят нанагоре.

(Антракт)

Писмо

Срещам ви по улиците, бивши мои приятели,
питах ви, кога се женихте, кога родихте;
имате ли дни за отдых и нощи за яздене,
или клекнахте пред къщите като родители?

Над живота ви една звезда умря от скука,
а ляхте в небесата сини и разтворени;
и на двадесет години младостта ви пукна
като жълъд, паднал отвисоко в корените.

И заминахте надясно — и не казахте
кой вратите на живота ще разтвори;
сметките надуват старите ви селски пазви
и в потурите ви дреме миналото на народа.

Ето ме сега, останах сам, и виждам,
че в усмивката ви цъфне старата псувня
и не виждате каква дълбока грижа
свързва устремите на човека и свинята.

А не знам дали ще ви простят, когато дойдат,
моите отвержени приятели! —
И тогава ще пристигнете след боя,
като врани да изгракате над плячката си. . .

Но не ще повярва никой в песента ви,
нито в погледа на вашия замръзнал бог: —
Друг ще дойде — зряла тиква сред полята, —
за да види кой е цар и кой тръби на рога си.

Чак тогава ще ви питам, стари мои приятели,
кой ви взе езичите и кой ви дигна рано,
та напуснахте опожарените села,
над които още тлей една народна рана.

Вяра

Да бяха дни други и весели,
залък да хвърлим дълбоко!
Дай нам правда и песен,
звезда мъдроока!

Замръзна ни погледа в вирове,
бият се риби за челяд:
с труда си хляба събираме,
гърба ни слънцето бели.

Навиват си старите селяни
дълги върви — навуца;
децата, ветрила разперили,
надолу в реките се спускат.

А никой не идва по друмища
с радост на алени пояси:
друг ще пристигне с куршумите
на дъжда от далечния полюс.

Ще разтвори сърцата на бабите,
ще даде мед на децата
да изближат страните си слаби
под високи сърп на луната.

Тогава ще стане и чудото:
един звяр ще прореже площадите,
градове и села ще разбуди
с своя рев безпощаден.

Абисиния

В тоя век на радиоскуката
крокодилите плават в бетонни корита;
водите на Синия Нил налитат
и вратите на Тива отключват.

Не е разгадан сфинкса и Мемфис! —
роби са драли гол корем и ребра;
тъмни години — бездънна гора —
създали лъжливи поеми.

А Нил е приижда с талази и тия,
от екватора носил е поздрав годишен,
където народите волно са дишали
по високите степи на Абисиния.

А днес се е дигнал той — Мусолини —
с задушливия газ на културата
да очисти тия небесни лазури
от печалния лик на робините.

Една Европа е хвърлила фрака си,
бий барабани — лее наганти: —
Петрол и сол! — за полите на Ганди
митральозите тракат.

Къде сте, поети, весталки, знатоци,
да кажете дума стотонна —
да падне в Европа първата бомба
като звезда над потоците.

Да чуят децата за робите
и за черния труд в Абисиния;
за сухи и гладни години,
които ще свържат народите. . .

Ний знаем кой ще одере кожата:
с французкия гений настървен,
пчелите на Интелиженс Сървис
световните рози одухват — — —

Избухва пожара на земните погребни —
до Тропик на Рака се вгъва земята!
Последни — нам свободата,
другари с лазурни погледи!

Бедност

Зряхме като сливите и слънчогледа —
селския свинар рева и се удави;
плакаха за него по моравите
бабите, жените и децата бледи.

Сложи се живот по-як от жегъл:
угар не побра желания и мисли: —
като гарвани в полята чисти
паднаха сестрите ни над легала.

Глад дойде в колибите ни горе —
на горун провиснаха ведра разсъхнали;
плъзнаха със трясък съселите
да събират мъх и орехи.

Легнаха на слога всички кучета —
слушаха потока и гората, —
зъби тракаха по лунната аба,
своите рожби да научат.

Долу нийде светлина сред облаците —
има ли живот по равнините? —
На чевгар се влачат тъмнините
и притягат на живота обръча.

Сам косач долази до колибите;
— Буря, казва, ще затрие тоя свят —
седна и увисна като цвят
пред размаха на косилото.

А отвън прииждаха сагмалите:
суха клечка им брой ребрата —
вятър духна — разлюля ведрата
и дъгите им се сринаха по валозите.

Налъми

От усонте слазят дървари,
с долактанки и брадви на рамо;
есен в краката им шума стоваря,
зъл вятър огъва гората.

В полето е клекнал художник
с игли и палитри, от съмнало:
на гората очите избожда
и от буките прави налъми.

И аз ще възпея налъмите,
налъми по всички картини,
с които живота ще гръмне
в посинелия дроб на годините.

Дърварите сякоха наплати,
дълги лопати за хляба ни;
зимата легна по папрата
като кожуха на дяда.

А иде добитък и хора —
корава земя и копито —
труд и живот хлебоборен —
души процедени на сито.

А в баните тракат налъми —
налъм до налъм по затворите,
където гърмят до разсъмнало
сърца на захвърлени хора.

Песен

Нека бият тъпани в клисури,
да се пукне на свирката гърлото!
Хаджи Минчо не ще се завърне
да напълни с жълтици потурите.

Друга песен в народа е легнала —
край огнища в вериги заплетена —
и само нощем се носи в полетата
като вятъра и като легенда.

Тя полита над дебри и кърове,
през комини и порти навлиза
и събужда сърцата, пронизани
от умора и робски кахъри.

Тая песен я знаят дедите ни,
опросели в робия и даждие —
и децата със нея се раждат
като ярета бодри и чисти.

Тая песен ще мине в годините
със децата на вси поколения,
додето не гръмне в вселената
една свобода непогинала.

Молитва

Ако ти не беше мъдър по природа
да прощаваш всички мерзости и грешки,
нямаше да те изпишат във синода
и на Куполата в «Александър Невски».

Твоите раби господни са ти верни:
гъдуларя те възнася с химни на пиано;
попът, който биеше вечернята,
ходи стриган, в светски одеяния.

Старият лихварин има нова банка,
живописецът на твоя образ мъдър,
върху голия му череп в светлосянка
слага щедростта в лъжливи къдрици.

Символистите живеят по тавани,
да са близо до смирението твое,
та душите им все тъй да си останат
с белината на свещите лоени.

Селянинът, който кърти буците
и не взема сламка в сушавото лято,
твърдо вярва в твоите задушници,
пред олтарите разкрил обятия.

А богатите са дигнали към тебе
и ръце, и погледи замрежени
и в покоите си свилени ождребват
радостта на твоята велика нежност.

Само аз съм, господи! — и все!
долу, много долу съм върху земята
и греша, греша, че някога те псувам:
за да ми простиш, заплювам те в сурата.

След година ще се спусне като облаци
вдъхновен и бодър пролетариата,
да разкъса твоите лъжливи образи
и да пръсне дрипите ти срещу вятъра.

Година

Денем го гледам — циганче.
нощем го пипам — царкинче.
(народна)

И тая година, Ленче бе,
живота ни дребен — съчма,
пронизваме зимата с тренчикоот
и с любов под априлска асма.

По тия тавани и фабрики
залезе слънце в лицето ти,
но ние летим другарски и храбро
на годините сред кларнето.

Пищи в прозореца звезден
песента на тоя живот
как аз и ти сме вгледени
от работа — работа скотска.

Ставаме сутрин без въглен —
лицето ти жълто — замръзнало,
влагата слазя от ъгъла,
дето не спиш, а зъзнеш.

Децата по къщите чукат,
годината иде с фенери,
пеят в салони и куполи;
спаси, закрилай родината!

Другарите идват с престилките —
— защо ли, защо ли безумно?
— Дигнали седем бесилки —
седем бесилки над Шумен.

Любов

Аз не съм дошъл да ти разказвам приказки;
на гърдите ми не свети никакъв медал;
любовта ми зрее върху криковете
на една целувка тъпа и туткалена.

Някога аз вярвах в сънища и вдъхновения —
под крилата ми бръмчаха водениците;
на тора на селското ми въображение
снасяха яйца от нежност райски птици.

Но когато тръгнах с пълните торби на дяда
да продам на младостта си едрите картофи,
сред пазаря, почернели като хляба си,
ме посрещнаха децата на бунтовна София.

Ний ревахме по митинги и събрания,
драхме максими в покрайнините на града
и в надеждите ни, и в страданията
расна вярата в една могъща свобода.

Ето ме сега, изял годините Христови,
с дълго житие на седем полицейски листа,
плюя на морала ви, патрици и попове,
аз — другар и печатар, поет и анархист!

Запад-Исток — 1944

ЗАПАД—ИЗТОК

Славянска поема

Банкери

1

Пасатите развяват на матроса лентите
и кървави са тия пътища огромни,
където минаха като вечерни сенки
и Магелан, и Громов.

Бездънни океани и морета,
земи, загубени под джунглите! —
тук роба с огнено сърце
творил е своята румба.

Една история говори
за хиляди войни и кърви:
загивали са и народи
в борбата кой да бъде пръв.

От Запад тръгнаха към Изток
за злато и за корени —
и в тия подвизи нечисти
звучи скръбта на хората!

Запегнат бе човек като добитъка:
денонощно си къса ходилата в пътища,
ръцете си пъха в катран и корита
да създава и морги, и къщи.

Като водите от вечните глетчери
трудът на потоци протече
и нарасна с утроба банкиринът,
на глътка света да побере.

Завладя с кораби морските пътища,
навлезе с парите си в мините,
създаде си фабрики: — всичките кътища
напълни с оръжие, вой и машини.

Потънаха хората в земните ями: —
с ръцете си къртеха въглища;
други заминаха срещу пасатите
да крепят на банкера могъществото.

Той плати и на църквата восъка
да кади и сапуня, и въжето: —
денем и нощем с търпение волско
сиромашът ковеше оръжие.

Стоиш, Европа, пред двубоя
на тия сили гороломни,
които вдъхнаха на роба
един живот огромен.

По тебе минаха на кон
царе и императори,
но върху трона им
говорят днес оратори.

Ти зъзна в студовете
на много зими зли
и биха ветровете
стените на Париж.

Израсна твойто руно
по раните нечисти
и ти, като пробудена,
поглеждаше на Изток.

Не си дори забравила
злините от войната;
оръжие нарамила,
звъниш под небесата.

Това си ти, разгулена,
в подземните предверия,
отдала се в безумие
на твоите банкери.

Северно сияние 1917

1

Не бе дояла мечката ходила от страдание;
един елен под снеговете дири мър и корени; —
от Ладога до полюса едно сияние
изпрати своите поздравии на хората.

И в есен над града на императорите
ръка от милиони върху Кремъл
развея знаме срещу вятъра —
и там видя народът името на Ленин.

2

По Днепър, по Дон и по Волга
една силна ръка, като челюст,
бе стоплила хорската болка —
да размръзне Челюскина.

По тия степи, огромни и зърнени,
развърна се яростно трактора:
младежта на Русия разгърдено
претопи на Урал диамантите.

Зад Урал реките пътуват към север,
на бели коне като Скобелев: —
пет хиляди версти държи Енисей —
до земния център е Об.

Такава земя — та безкрайна —
болшевишкия рай я нарече банкиеринът
и разказваше как се гладува в Украйна
и колко са малки на ада тевтерите.

А в Байкала цъфтяха колхозите
и растеше духът на Чапаев,
с който мужикът обозно
труда си стоваряше в рая.

Тоя труд не потече към касите
на банкиера и на магната: —
като Волга заля бреговете на класите
и застана човекът по братски.

Бояджия

1

Набъбна народът в Евразия —
с безбройни колхози и трактори;
Европа настръхна в омраза
и огнени челюсти тракаше.

Отдавна ръждясал бе Шефилд;
замряха пазарите в Изтока
и като феникс от пепела
дойде бояджията Хитлер.

Банкерите спряха бедняка
и му сложиха много оръжие
да си разбие главата
на ринга о въжето.

И тоя народ от Клари и Берти,
проспал и скръбта на разгромите,
забрави седларя си Еберт
и седна на бомбата.

2

Белите вежди на Монблан
почерняха от сажди;
фабричните стонове
оръжие раждаха.

Нарасна утробата Рурска
от лира и долар:
в тъмни пътища Пруссия
поведе хората.

Милиони оръжие
натрупаха в Круп,
за да обвържат
световния труп.

Немец същия

Един народ, до своя труд спокоен,
с лула и бакенбарди, може би
с ушите на Бетховена
дочу всемирното божие.

И бог, и дявола му пратиха
да му кове съдбата Хитлер —
и тръгна той по всеки вратник
да каже, че от Петра пд е хитър.

Аз, рече, съм пророкът на годините:
славянинът е тор на племето ми;
дойдете, мои братя, до един
да му разпорим днес корема.

Нали изобретихме цепелина
и бирата, и книжния канап?
Животът може и години
да се поддържа с хапове.

Европа е родила немецът
и майка му е лъскала юздите,
с които всеки Карл е вземал
на брата си земите.

И тръгна цял народ като един,
да бие крак и Хитлера да слуша,
а той като пророк и властелин
затрупа го с оръжие до гуша.

— Светът е наш до Азия —
до древния Египет! —
Тук всичко ще разказва
за фюрера ви Хитлер!

— Хайл! —

Настъпление

Над Варшава димяха мъглите
и мислеше тоя — Сикорски,
че ще застане срещу вълните,
както оня от Корсика.

Но се срина лавината яростно
и помете на снопе дърветата,
и под дните на седмица
много кърви заляха полетата.

Загинаха полските панове,
зави се пожар по Варшава:
на Висла в водите окалени
Христа не кръщаваха.

Тогава се дигна бензинът в Европа
и даваха лира за литър;
вървяха бедняци безропотно
пред тълпите на Хитлера.

Немец в Париж

Замъглени са тия дни на Париж в будоарите —
къде е духът на Перлашез и Вердюн?
Мажино бе на изток мираж,
където две армии да се целунат.

Но не стоплиха никого тия оръдия,
зазидани в куполи като сладкиши: —
мина ги немецът с своите назъбени
колела и щикове.

С парашути и шуки — сиренни,
затъмни се небето на Фландрия!
Къде си ти, Петре, от Амиен? —
гори на Реймс катедралата.

Един пруски кон се разхожда в Париж
и гледа спокойно витрините;
излез от гроба си — виж
какви размирни дойдоха години.

Атлантика замлъкна на дюните
с тишината на своите мили,
че немецът стигна до Дюнкерк
и към Англия поглед е впил.

Бретан потъмня върху пясъка
и сенките паднаха ниско;
дойдоха с мотори и трясък
чужденците от Изток.

Къде си ти, огнена Франция? —
разбит е и твоя войник. —
върху белия плаж на Ламанша
ръждясва на немеца щика.

Немец под Пирин

1

Развърна се немец към Дунава
да слезе на долно море
от южния вятър вълнувано,
под южното слънце люлеяно.

Къде си ти, Яне Сандански,
да погледнеш надолу по Струма,
да видиш на немците каските —
по-гъсти от шумата.

Над Пирин не пиле премина,
а птици моторни и бели;
виното кипна сред Мелник —
запах за Делчев.

А знаеш ли Алиботуш къде е?
На Мaрино поле сега са сложени
хиляда каски на умрелите
деца от снежния Тирол.

Те тръгнаха към древната Елада
по пътища, от биволи дълбани;
куршумите ги срещнаха тъй млади
от Струма до Албания.

И писна пиле в Македония,
и песен се понесе над Бабуна;
о, майко, все погрои ли
и все куршуми ли ще слушаме?

Лето Господне 1941, ден 22, месец юни

1

Срещу правдата тръгнаха немците
с юмрука на своите заблуди —
за месец да стигнат до Кремъл
и там да ношуват.

Запалиха Киев и Ростов,
пронизаха степите с пушки —
изринаха костите
в земята на Пушкина.

Възпей, о музо на заблудите,
денят, когато тръгна Хитлер
с руснаци красnobлузи
да си напълни ритлите.

Москва белееше под снеговете,
когато от Куйбишев пращаха
по радиото много вести:
и смърт захватчикам!

Пълзяха немските машини,
по Днепър плуваха петна бензинови
и в тая кървава година
в Русия легна зимата.

Елените се скриха с мечките,
гори и ледове се пукаха,
а в зимната далечност
стоеше сърп и чук.

И в тия зимни отражения
заплакал би и Гогол,
да види, че спасена е
Русия от разгром.

От Днепър до Владивосток,
по мътните води на Дария,
надува своя рог
безброен пролетарий!

Москва белокаменная

По ледовете на Ладога
вече тръгнаха влакове:
обкръженият Ленинград
да доживее до лятото.

Москва, заледена по степите,
слушаше воя на Круп;
къде си, Ефимович Репин,
за да рисуваш трупове?

Не видя немец падушка —
леглото му танкова яма;
на пъпа му стъпи с ботуш
червената армия.

Дойдоха и сивите
орди на Азия,
на коне гривести
немците газеха.

Имаха топли кожуси
и пушки уралки.
И на Елбрус
студът бе малък!

Скиори и бели санкисти
на санки живота си сложиха
и на щукистите
одираха кожата.

Тук свърши войната за немците:
студът на Русия и дългото
в руските песни ги стресна
и ги удари по хълбока.

Много въшки и гадове
в тая земя се навъдиха;
и партизански отряди
с уралско оръжие.

Над безкрайната Рус
се очакваше лятото,
да се спре на Елбрус
и криле да размаха.

1942

1

Не бяха никак радостни дните ни,
когато достигнаха немците Тула;
мълчахме по кръчмите ниско,
с дълбока болка потулени.

Много бясно ревяха германofilите
и дигаха с радост шишетата,
а ние от мъка се свивахме
пред тоя погром на Съветите.

Когато замръзнаха танковите
до Москва и не сполучиха —
Стойно Стойнов ревеше яростно:
— Иидем, кучета! —

Размръзна се Дон и повлече
ледовете на степите;
като гущери плъзнаха немците
срещу Съветите.

Завзеха и Крим и се спуснаха
към Дарял и Терек студен;
на Тамара се пукнаха устните
в тоя ден от вълнение.

А умрял бе Герей и легендите.
И в тия кавказки ущелия
чеченец с картечната лента
на пояс летеше в сражение.

До Елбрус пропълзяха тиролците
и побиха там кръста си;
за Хитлер напълниха — поздрав:
една раница пръст.

А долу в полетата танкове
пълзяха към Волга и Каспия:
бензинова жажда ги тласкаше
да стигнат сърцето на Азия.

Димяха на Баку петролите —
тъмнееше повит и роза! —
О, кой ли кого ще заколи
в земята безкрайна на Грозний?

Сталинград

Умом Руси не понять,
Аршином общим не измерит —
У ней особеная статья
В Русию можно только верить.

Тютчев

1

Корави да са сърцата ни! —
не са наш враг народите.
Ний гинем пред Сталинград
и тоя тих Дон безброден.

Завеял е вятърът леден
откъм Урал и Сибир.
Ех, ти, батюшка Ленин —
земя просторна — та ширна.

Ще видят сега те, немците,
дали е куршума ни твърд,
или словата ни дребни са,
когато на танка се хвърляме?

Наш бог на безбожниците —
трудът ни голям по колхозите!
В тия степи възможно бе
да цъфтим като роза.

Защо налетяха войници —
земята ни скриха под крепове? —
Народът пици като спица
в снеговете на степите.

Какво сме виновни, че
ги колим на дръвник? —
Те сами дойдоха с винтовки
да ни удавят сред кърви.

С ботуши земята ни сгазиха,
оплюха селата и къщите
и като с прашка към Азия
ни хвърлиха зли и намръщени.

Но с'нами бог и народите —
ний гинем пред Сталинград
и бием врага в хобота
и в Дон го захвърляме яростно.

Ний имаме Стенка наш Разин,
Пугачов и Чапаев: —
ще се прекръстим и ще ги смажем
като кравай! —

Де да си, брате — другарю? —
видял ли си батюшка Репин
как е изписал теглото ни старо?
Та нас ли ще плашат с изстребване?

Имаме дни за прозяване,
дни за атаки и за отбрана;
тъй както пред Вязма
се бием рамо до рамо.

Другарите бяха посърнали,
но падна врагът в увразите;
за нощ студовете прегърнаха
водите на Волга и Ладога.

Лежат сега тук генералите
с железни и дървени кръстове
и немците паднаха в ямите,
сгъстени на снопе и гръсти.

Корави да са сърцата ни —
вървим срещу танка на нож!
Няма студ да подразни
ушите и кожата ни.

Подай ни, другарю, ръцете си: —
сърцата ни бият под сунките:
светът ще се стопли най-сетне
на любовта под шумката. . .

И кръстиха Царицин Сталинград,
да спомня песента на Волга,
кога белогвардейските отряди
глави по степите положиха.

И расна тоя град като младеж,
напълнил с трясък Поволожието,
и пяха там девиците в надежда:
да чуят Кавказ и Запороже.

Но стигнаха го немците с дивизии
и с триста хиляди го обградиха:
при тоя град си праха ризите
и в Волга танковете напоиха.

От тия триста хиляди бойци
се върна само Фриц от Поволожието
в Берлин, да каже, че венци
на никой гроб не са положени.

И плакаха по Рейн жените,
любовниците, майките —
за триста хиляди войници,
загинали при Сталинград.

Така завърши битката — и зинаха
в смущение световните редактори,
а Хитлер пак зачака зимата,
като военен фактор.

Тогава раницата пръст
бе пръсната върху Елбрус
и никой ступения кръст
не зърна по Святата Рус.

Зима над Русия

Обичаме земята ти като деца,
затоплени на зимата в шейните,
че ти по майчински наля в сърцата ни
една поезия на героични дни.

Нали живяха с твоите големи болки
децата ти от Харков чак до Хабаровск
и в тебе се закърми Максим Горки,
и мина като блясък Маяковски.

И ний живяхме твърде вдъхновено,
когато струваше човекът повече,
и всички тръгвахме да мрем,
тъй както падна Левски в Ловеч.

А днес децата ти са твърде много
звезди, огледани в дълбоко езеро,
и те са драли в труд подлогите си,
и пили са от твоята поезия.

В размирните години — Ленинград
разпъна в зимата партенките си
и до Москва, в полята заледени,
звъняха песните на Блок и Белий.

До днес не стихнаха частушките
и твоите романси са безкрайни;
по Волга плава Дубинушка
и се разлива над Украйна.

Запя танкист на своята машина,
наду се вятърът от юг и север
и разлюля чепкена на годината
от Лăдога до Еверест.

Скиори тръгнаха по снеговете,
винтовка и кожух обрамили,
и като яребици немците
изриваха накуп от ямите.

Настана зимата безименна:
дори да питаш и за брата си,
навсякъде ще срещнеш риза,
разкъсана от вятъра.

Замръзна и бензина в степите,
картечница замря на бруствера;
реките с ледове претепваха
шинелите по устията си.

Остана немецът в пустинята
на твоята огромна зима
и той се усъмни в светинята
на своята земя и своето име.

Оставаше му само Хитлер
в твоята разпъната утроба,
винтовката и хикорите,
които го полагаха до гроба.

И тръгна цял народ на милиони
с труда си и със каските си
да каже, че не може повече
на чуждия ботуша да понася.

Оттук започна тя, като стихия —
борбата за земя и за отскубване:
казаците по конному със пики
раздираха на немца кожата.

Лежаха в степите като мамути
железните чудовища на Рейн
и бягаха стрелците без хамута
на своята вяра във победата.

През тая зима падна Тихий Дон
под натиска на своите завои
и плаваха бензинови бидони,
изхвърлени в жестоки боеве.

Надвесиха се армии от север,
земята тръгна с амбразуриите си;
Толстой загуби своята ерес
по дирите на новия Кутузов.

Настана мор и заклание:
човек не жалеше и брата си: —
ще помнят немците до поколения,
когато се завръщаха обратно.

Те костите си сложиха до Днепър,
до всички селища и курници;
дивизии загинаха безчетно
в простора на Проскуров.

А в степите на свята Рус горят
до сто пожара Кралимаркови: —
Горят музеите за втори път,
театрите и книгите на Харков.

Остана само песента в Русия,
която никога огън не срази
и тя като море стихийно
духа на цял народ ще отрази.

Стоманно лято

Когато Громов — авиаторът,
прониза северния вятър
и бурите на полюса, —
зави и кацна сред Америка,
набраха се тълпи пред тоя колос:
на ярди сенката му мереха.

Амундзен се събуди през нощта —
разтвори се леда на гроба му
и викна той сред самотата си:
дошло е вече царството на робите! —

Ний бяхме много откриватели
на пътища, земи и ледни полюси
и паднахме под тоя леден вятър,
понесени от болката на хората.

Че роби са напълнили земята
и трябваше вериги да разбиваме: —
една война във своите обятия
разпenea на конете гривите.

Не е това баладата на времето —
не е косата, легнала на брус,
а хвърля своето световно бреме
в една война Съветския Съюз.

И в лятото, когато пилето
прояждаше черпуката си,
пак немците на хиляди
застанаха зад своя Круп.

И роби падат като желъди,
да хранят на войната нереза: —
банкеринът оскубва гълъба
на днешния световен прелез.

И всеки чака мир и края й —
да свърши тя и да си идем,
но още не е сложил запетая
ни Рузвелт, нито Идън.

Остана войнството на полебрани,
брои на лятото филизите
и на световния портал
дълбае пролетарския девиз.

От Витебск до Могилев и Бобруйск,
когато жътвата набъбваше голяма,
нахвърлиха се сто дивизии по руски
и друснаха земята като лянд्रो.

И падна лятото в Русия
на своята кървава вършитба,
а немецът видя климията,
която му показаха подире.

Африка

Аз помня твоите белозъби жители,
които минаха с оръдия по Вардара
и Клемансо гради Европа на плещите им,
а те загинаха по Струма и по Арда.

Сега камилата ти язди англичанин
и Негусът го води по екватора
да му даде на Горни Нил поляните —
да си пои камилата и радиатора.

А императорът на Рим и Етиопия
разпръсна флотата и плю на Мусолини,
а силен вятър залюля сноповете
докрай света през тая ялова година.

Защото през Сахара чак до Тунис
на немецът се скъсаха ходилата
и трябваше да плава на кратуни
до сенките на приказна Сицилия.

Така завърши своите безплодни дни
безродната идея на фашизма
и цял народ сега в униние търпи
парцалите на тая черна риза.

Музика

Защо обидиха един народ,
че рано хвърли пушката си,
загледан в синьото на небосвода
и замечтан по дивната си музика?

Италия е дала най-великото
и най-голямото изкуство! —
На пръста ѝ не могат върза лико
войниците на Прусия!

Един народ, роден от песента на юга
и дирил своята свобода с години,
на шията му се провеси като плуг
с забъркана идея Мусолини.

И тръгна той по дирите забравени
на много римски императори,
но на Везувий го затрупа лавата,
преди да дойдат фотографите.

Песента на Днепър

Къде си ти, чомак, гулял си
до буйните води на Днепър? —
Почива в степите Голяй-поле,
забравило годините на Непа.

Сега са други дни и песните,
с които пак на нож прободохме
не Врангеля, а тия — немците,
до нашите земи пребродиха.

И дигна се казак и бурлаки
на кон със пика и винтовка: —
дойдоха гвардеи на ски
по дирите на Пугачов.

На запад слънцето припада
и в залезите кървави на Прут,
на скута си понесли своята младост,
сражават се ватутиновците.

Не ще остане враг и косъм
по свята Рус, о матъ родная —
Чукът и сърпът са кръстосани
от Волга за Дуная.

Руини

Не можеш с тройка ти обходи
от Днепър степите до Каспия: —
сега на танка бий хобота
в гърдите руското разпятие.

В оазисите зад акации
не светят кули никакви,
а тъжна песен на казака
до буйните реки пониква.

Да минеш ден и да нощуваш
като ловец на пушката си,
не ще намериш дом очуван
по цялата земя всеруска.

Загинаха в пожари книгите
и в книгите що беше писано;
по цялата земя се дигна
проклятие и детски писък.

Березина

Не са едни преминали галоп
по мътните води на Березина;
сега не бие конски тропот,
а танкове рушат годините.

Където някога Наполеон
премина яростно на коня си,
съборени са тронове
и войни дебнат на колене.

Не ще се върне и Кутузов
да спре удавника на степите:
Европа чака вече чудото
на танка и на самолета.

От изток са се спуснали
деца и войни на колхозите
и плуват пряко устията
на своите коне обозни.

Остави немецът душата си
и своите сили в Березина
и никога не ще забрави
как беше яростно поринат.

Езера

Вий чули сте една старинна песен,
която тъжно пее за Байкала,
когато на синджири като бесни
пищели са заточеници кански.

По Об и Енисей — до Сахалин
скръбта на хиляди каторжници
набъбнала бе като млин
в пещта на руския подполник.

Но днес са други езерата,
където не тъгата спомня
за миналото на земята,
разпъната в живот огромен.

Вий чули сте за Лăдога,
за Илмен и за Пейпус,
що днес създадоха
един световен епос.

И спят легендите в Онега
за цял народ неутолими —
и песента на нов Онегин
отеква древния Олимп.

До тия езера спокойни
захвърли немецът оръжие
и свърши се двубоя
на тоя ринг до въжето. . .

Останала България дрипаво сираче

Народът тръгна по налъми -
и гъонът стана като златото;
един царувал със палдъми,
доби значение голямо.

Аз може би не ще се изразя
тъй твърде поетически:
лириците ще намразят
на моите песни птичето.

Но що са моите празни думи,
когато те изляха кофите си
и с лирика свалиха шумата
по Рила и Родопите.

Разбраха те, че идва Вавилон,
и който е говорил разго,
ще трябва да смени тромбона си
и другояче да приказва.

А спи родината на съчките си
и слуша радио на късите;
една вълна и тиха глъчка
люлее нивите навъсени.

Останахме в света поръсени
от много кръв и чуждо бреме,
а бяхме в Ботева покръстени
и знаехме кога да мрем.

И пяха те, поетите:
врага на нож да прохоботим,
и сложиха на вратовете си
накръстника на патриота.

И никой не посмя да каже,
че също може да обича
един народ премазан
и паднал като птиче.

Балканът пее хайдушка песен

1

Заминаха въстаници по планините,
селата млъкнаха под родното небе;
над всеки селски плет луната сплита
едно страдание и мъка безконечна.

Разлисти се гора и свирнаха овчари,
торба, като обесен, на дърво провисна;
там идваше една жена да разтовари
едно магаре със сланина и квасник.

Тя идваше да поздрави децата си
и всички синове и дъщери на бунта,
що пушки дигнаха към небесата,
един вековен враг да прекатурнат.

А после тръгваше загрижена надолу:
кого ще срещне в пътя си през утрото? —
Козарчета, като игличина наболи,
подскачаха и викаха добрутро! —

Народът знаеше къде са чергите
и ямурлуците на всички мълчаливи,
забили нос под сивата си ерина
и пуснали бради като нечиста грива.

А някога тя виждаше да идват в пътя ѝ
коне и хора с жълти копчета и пушки,
тогава през долчините се връщаше,
като сърна пътеките научила.

И вечер срещаше я в селото младеж,
разпитваше я: — Има ли по шумата
мана и има ли през лятото надежда
за листници — и се разделяха безшумно.

Така течаха дните в скърби и страдания:
отгоре връщаха се конници безбройни
с трупа на младия — незнайния въстаник.
И в селото навлизаше гневът като порой. . .

Не забравяй, Родино, чадата си,
що пушки бойлии нарамира
и с песни развиха гората ти
таз пролет наранина.

Що нощем напускаха шумата
и тръгваха пряко надолу,
да слязат по прашните друмища —
на тоя народ до неволите.

Че тъмно бе в твоите селища
и робство голямо в долините:
разстрели и кървави зрелища
с забити глави на върлини.

Те бродеха двайсет години:
бащите опяха в задушници,
синовете поеха, Родино,
стари пътища с пушките.

Не беше то лудост, а воля
по дирите на Караджата,
на този, що падна на Вола
и склопи очи под байрака си.

Напълниха с вой пологарите
и пламна гората ни, старата;
помни ги, смирена Българийо,
че скоро часът ще удари.

Ще смъкнем на роба веригите:
ще слезем с байраци и шмайзери
и с горди чела ще те дигнем —
да станеш ти Рай-Земя.

Червена армия

Здравей, Червена армия! —
реве народът на балканите;
войниците, казармите
с червено са обляни.

Не си сирак, Българийо,
в септември и во веки: —
горят навред пожари
за новия човек.

Дойдоха братя, русите,
на танкове и гуми,
Балкана ни раздрусаха
и разлюляха шумата.

Разтвори се колиба и гора,
дойдоха нашите въстаници —
войската ревна на ура
по всичките ни граници.

Народът тръгна на вълни
по градове и по села
и плакаха жените
с прибулени чела.

Една тъга остана още
за тия, що загинаха,
и сложиха си костите
за правда и родина.

Но такта на сърцата ни
ще стопли болка и тъга —
ще пръснем в небесата
сияние като дъга.

Здравей, Червена армия! —
трепери днес Варшава
под твоите стъпки здрави
и твоята слава.

Посрещат те балканите
по пътищата криви
и своите стари рани
пред ножа ти разкриват.

По всички планини горят
на бора върховете
и чакат чудо тоя път
в дома на зверовете.

И хвърлят хората калпаци
да поздравят сърдечно
калмика и казака,
дошли от тъй далече.

И всеки дава клетва
да пази свободата си
и на фашизма клетката
да разруши с ръка.

И дружно с теб, Червена армия,
една любов ще възвестим
от твоите земи полярни
до древния Олимп. . .

Вой над Европа

И ето днес трепери пак Варшава,
Париж гори от свободата си: —
на Запад тежки танкове решават
на тоя свят съдбата.

Дойде Америка с машините си
и с бялото брашно на Аржентина,
замеси хляба на годината
и цяла Франция премина.

Загина конникът на Прусия,
до Елба и до Рейн разстрелян;
от изток идват русите
на степните коне разпенени.

Въстават всичките поробени
народи, малцинства и роби;
червено знаме е забодено
на пъпа на Европа.

Не ще се върне вече никога
животът в старото леговище:
завършена е с кърви книгата
на новия живот световен.

Писмо до незнайния редник

Прощавай, другарю, от всичките фронтове,
не казах и дума за твоите подвизи,
че мъка затрупала беше живота ни,
като късния сняг върху ранните рози.

Ний с тебе воювахме рамо до рамо
и двайсет години лежахме в окопите:
сърцата ни станаха твърди от рани,
душите ни тъмна магия заклопи.

Остана човекът далеко от нази,
омразен и в боя си твърде суров;
желязо залегна на всички ни в пазвите
и падна сред боя светата любов.

Сега, като свърши войната, къде ли
ще сложим ръцете си в мирния труд? —
Много песни за бой по войнишки сме пели
и раснахме в тая жестокост и грубост.

Ще бъдем ли смели да хвърлим и пушката
и кротко да седнем на стола запретнати,
да хванем отново труда си за гушата
и пак да се срещнем от радости светнали?

Нали ти обходи света с карабината
и надникна на хората в къщите? —
Седят те с децата си там до камините
и вечер от работа с радост се връщат.

И те като нас се усмихват и жалят,
понякога с вино заливат си песните
и пишат по всички житейски скрижали
за братството и за живота чудесен.

Ти помниш ли колко загинаха в Сталинград
и колко желязо затрупа земята ни? —
пътуваха тия — железните валяци —
през речни корита и валози блатни. . .

Спомни си за всички полета и къщи,
девиците с пъстри носии народни
и тия небръснати старци, намръщени
по пътища, млаки, земи плодородни.

О, ний ще се върнем навярно покрусени
и сълзи ще видим на много очи,
но не свивай, другарю, сред мъката устни,
защото отново куршум ще звучи.

Ний с тебе ще има задружно да работим
и в нова борба ще се учим да стреляме:
слова като огън неземеи ще пламнат
в площадите с кървави зрелища.

Защото ще свърши войната с угроза,
а трябва човек да въздигне живота:
да смъкне с юмруци тираните грозни,
които го пратиха долу при скота. . .

Това е, другарю, което ти пиша,
и знам, ще се видим наново в борбата —
и ти, и Валжан, Гарибалди и Гриша,
да пламнем в пожарите на свободата.

РОДОПСКИ ПЕСНИ

Когато се възкачиш на скалите,
за да погледнеш долу къмто Смолен,
ще разбереш защо дедите ни
загубили са своя дом отколе.

Сред тия красоти и сини борове,
когато враговете са дошли,
те своята власт в земята са разтворили,
обраснала в треви и древни лишеи.

Салих ага запрял коне в въртопа,
конак издигнал и заробил хората: —
заплакали жените по Родопите
и птиците пронизали простора.

Затънал горският народ в робия —
едни забягнали по сухи ридове,
а другите приели орисията —
и паднало теглото като зидове.

По Арда плъзнали безброй разбойници,
запалили селата и отседнали;
Салих ага събрал жестоки войни
и усмирил долината последен.

Тогава непокорните робини
приели със насилие исляма; —
загубили те своята родина,
посърнали в родопските поляни.

Остана песента им да говори
за миналите дни и прежна вяра;
и досега в родопските простори
звъни народната ни песен стара.

2

Да не вярваш, че тук са живели сърните
на стада и са газили росния здравец! —
Даже мечки са яли меда на пчелите
и вълка е подгонвал и заек, и язовец.

Тук минава шосе, а по горските пътища
се белеят навуща на много дървари;
те прочистват горите и късно се връщат
и високо за дневния труд разговарят.

И забягнал е дивечът в гъсти долини —
там, където и слънцето нивга не слиза;
само в мекия сняг едни стъпки са минали
и във тях се синее небето по-синьо.

Дядо Дичо, брадясал от много години,
в лесничейството минал живот неусетно,
ни говори за твоите години, Родино,
и в очите му радост нестихнала свети.

— Тук са били юруци с безбройни сагмали —
само с песни народът език удържал е,
а сега вий вървите с планинските хали
и говорите дружно за нова държава. . .

Сега снегът вали в Родопите —
по Карлъка мъгли се влачат;
в елите ветровете плачат —
заснежват земните окопи.

По тия пътища нагорни,
от преспи никой не премина,
но идва вече снегорина
и снежните долини пори.

Усмихнати седят на покрива
с лопатите си две момичета;
към машиниста те надничат
и сняг косите им намокря.

По твоите планини, Родино,
белеят в слънце снеговете;
небето е стопило в синьо
и бурите, и ветровете.

Пищят по снежните завой
шейни, натрупани със трупи;
планинците вървят в покоя,
снегът в цървулите им хрупа.

Те спират в снежните долини,
де никога не идва вятъра,
и свалят трупите, Родино,
за твоите неуморни гатери.

Един бор е провиснал от сняг,
а край него минават във бяг
той и тя, и дълбоко са влюбени
в снеговете и в горските хубости.

А след тях, като птици понесени,
върху ските си буйни младежи
са запели любимата песен,
как животът напред ни повежда.

Тук прииждат на ски по Родопите
синовете на цяла България;
преминават със песни и тропот
и разделят се скъпи другари. . .

Младежта ти, Родино, расте
като тия, високите борове;
ще те пазят с корави ръце
и от враг, и от всяко поробване.

Те възлизат високо нагоре,
по-високо от твоите Родопи,
и на твоите небесни простори
преди изгрева те ще похлопат.

И ще слязат в полята ти къдрави
да посеят и своята мъдрост; —
на ръце ще те носят те вечно,
както носят си хляба изпечен.

Ветре ле, буен долнянино,
вей, разтопи снеговете,
злак да напълни поляните,
с рожби да блейнат овцете!

Буйни води да залеят
горни долини и устия,
в Черно море да се спуснат,
Черно море и Егея!

Буйни води да не спират,
Въча да бърза пенлива:
белият сняг да се влива
с бистри реки в язовира!

Ветре ле, буен долнянино,
що си задухал от три дни,
слез от високите ридове
в тия долини потайни!

Медни звънци да запеят
в гъсти гори, в пологари!
Ти разкажи на Егея
как е порасла България!

Родопските села димят посред горите
и стрехите на къщите са снежни;
летим надолу в тишина безбрежна,
след нас блестят следите ни от ските.

Над Чепеларе слънцето е спряло
на пладне и размива снеговете;
младежите, строени в редове,
запяват песента на своя слалом.

Тогава от прозорците надничат
жени, деца и хората кипят от радост;
прелита над разпенената младост
от слънцето едно огряно птиче.

Прощавай, планина и сняг безбрежен!
Ний слизаме надолу в низините,
закърмени от твоите висини,
окъпани от твоята зимна нежност!

Труда си ще развихрим през годината,
тъй както бурите и твоите гатери,
да изградим живота необятен
по пистата на нашата Родина!

МИРЪТ ЩЕ ПОБЕДИ

1

О, дни и бурни младини, преминали
в окопите и бойните поля,
откъсвам ви последните цветя
и кича с тях бунтовните години!

Като войник на малката България,
захвърлен в боя на Добро поле,
душата ми от мъка изгоре,
тъй както Черна беше прегоряла.

Войската много дрипава се връщаше
и всичките разбираха защо;
животът им бе смачкан на тесто
и бяха запустели всички къщи.

Край пътищата лягаха безсилни
на празните си раници бойци;
на мъртвите не хвърляха венци,
а живите ругаеха светиите.

Вървах посърнал и треперех,
полята бяха мъртви от печал;
минаваха коне в дълбока кал
и някъде бумтеше артилерия.

Самò дете, застанало на пътя,
изтриваше си сълзите с ръка;
един войник го милваше така,
че другите от жал глави извъръщаха.

Сърцето ми се сви — проклех войната,
прегърнах коня си със две ръце
и сълзи по стопеното лице
се стекоха с дъжда от небесата.

2

На връх Девебаир стояха юнкери
в заставите на старата ни граница;
оставихме далеко много бункери
и се завръщахме със празни раници.

Дъждът валеше тих и напоителен,
полята бяха кални и безрадостни;
войниците нападнаха със щикове
казармите и гарата на Радомир.

Извадиха от складовете гъона,
раздаваха на бабичките кожи,
децата за партенките се гонеха,
а влаковете свиреха тревожно.

С ориз напълниха торби и раници,
посипаха със захар коловоза;
отнякъде, сред боя разпиляни,
прииждаха разкъсани обози.

Един прегърбен старец се промъкна,
събираше между децата захар;
белееше небето — вече мръкваше
над Радомир, над Перник и над Грахово.

Замина войнството към София
срещу водите на безшумна Струма;
настана бой с артилерийски грохот
в долините и в кървавите друмища.

Помни народът за битките
в София и във Владая;
Искърът бавен и плитък бе,
робството беше на края.

Щяхме властта да завземем: —
искахме мир да настане!
В кръв се обля чернозема —
стига войни и страдания!

Спусна се ярост стозъба,
срещна ни зла артилерия,
бойният фронт се огъна,
много смъртта си намериха.

Мир не настана в земята ни —
колко години воювахме,
колко са жертвите святи —
близки, роднини и чужди! —

В бой преживяхме години,
бомби димяха в простора;
някои рано загинаха,
други изтляха в затвора. . .

Майно ле, тъжно ти пееше
в тия размирни години: —
вятър пищеше в шинелите,
в пушките и по глогините!

Но там, в далечната Русия,
вратите бяха се отключили: —
бушуваше като стихия
една велика революция.

И нашите войници слушаха
бунтовните и бойни думи,
в шинелите дълбоко сгушени,
под писъците на куршума.

Дошъл бе Ленин и Октомври
и мир очакваха народите,
но капиталът хвърли бомби
в полята хлебородни.

Не спряха в малката България
метежите на свободата;
куршум я вражи бе ударил,
но раните ѝ заздравяха.

Народът гледаше в Русия —
към своя стар освободител,
дошъл сега като стихия,
на робството рушител.

Младежите запяха буйно —
запяха песните на Ботев,
кипяха като вино руйно —
за дълъг бой се те приготвиха.

Навлязоха във планините,
засвириха на крушов лист —
и бяха преброени дните
на всеки враг и на фашист.

В септември русите дойдоха
и пак над малката България
настана мирен труд със грохот
след изгасените пожари.

5

На своите станове оправя преждата
една девойка стройна в напрежение;
совалките летят като надеждата
за утрешното първо постижение.

Ще мине рано оня черноокият,
а там ще бъде писано на вестника,
че тя е вече нормата прескочила,
и радост във очите му ще блесне.

— Другарю, би му казала тя вече,
отдавна аз обичам да те гледам
как идваш сам и сам си тръгваш вечер,
а в мене става нещо и съм бледа.

А той извърнал би се на вратите
и двамата ще тръгнат през полето,
където вече маковете свити
са клюмнали пред пулса на сърцето.

По всичките заводи на Родината,
в полята, люшнати от ръж и жито,
изпича се народната ни пита
и ний растем във трудови години.

И ний вървим със всичките народи —
една звезда над пътищата свети,
и тя блести — звездата на Съветите, —
която в нови бъднини ни води.

И не с война живота ще издигнем,
а мир ще обявим за всички — траен,
какъвто днес народите желаят,
разписали дебелията му книга.

С кого война ще води капиталът?
Оръжието бойно кой ще носи,
когато вредом — учени и прости —
сърцето на мира са си отдали.

В бензиновия цвят на небесата
прелита птицата на шестмоторник.
С какви открития и чудеса
лети човекът в сините простори!

С какви машини, бомби и оръжия
зареждат атома и водорода,
а по земята в робство се изпържват
потиснати от векове народи!

И днес приижда на вълни космати
във кражби затлъстялата Америка,
нарежда бойни бази по пасатите
да опояса всичките материци.

Но вече се надигат в мир народите,
сирените пицят под небосклона: —
прекъсват се петролните проводи
по Азия и всичките колонии.

Залезе и Небесната империя,
в която бяха се загнездили
завоевателите от Америка,
народа да ограбват и да ездят.

И кой сега ще може да нахвърли
народите в война при тая криза?
О, ние сме на пост и ще прегърлим
по цялата земя капитализма!

Съдържание

Арена

Пролог	9
Цирк	12
Часът	14
Център	15
Холера	16
Главният разпоредител	19
Епилог	21

Железни икони

Езичници	25
Варвари	26
Суша	27
Разпятие	28
Папагал	30
Студ	32
Зима	34
Бедност	35
Коситба	36
Икона	37
Хайдути	38
Гурбет	40
Едно	42
Стачка	44
Прокламация	47
Към Европа	50
Поема	51
Пътешествие	54
Вик на робите	58
Пролетен ужас	61
Авиатор	62

Мирни размирни години

Част първа — Село	68
Част втора — Война	96

Стихотворения от 30-те години

Владимиру Маяковски по Маяковски	123
Танк	125
Земя	127
Дърво	128
Хайдуту	129
Балкан	130
Клада	131
София	133
Писмо	140
Вяра	142
Абисиния	143
Бедност	145
Налъми	147
Песен	148
Молитва	149
Година	151
Любов	153

Запад-Изток — славянска поема

Банкери	157
Северно сияние 1917	160
Бояджия	162
Немец същия	164
Настъпление	166
Немец в Париж	167
Немец под Пирин	169
Лето Господне 1941, ден 22, месец юни	171
Москва белокаменная	173
1942	175
Сталинград	177
Зима над Русия	182
Стоманно лято	186

Африка	188
Музика	189
Песента на Днепър	190
Руини	191
Березина	192
Езера	193
Останала България дрипаво сираче	194
Балканът пее хайдушка песен	196
Червена армия	200
Вой над Европа	202
Писмо до незнайния редник	203

Родопски песни

Когато се възкачиш на скалите	207
Да не вярваш, че тук са живели сърните	208
Сега снегът вали в Родопите	210
По твоите планини, Родина	211
Един бор е провиснал от сняг	212
Ветре ле, буен долнянино	213
Родопските села димят посред горите	214

Мирът ще победи

О, дни и бурни младини, преминали	217
На връх Девебаир стояха юнкери	219
Помни народът за битките	220
Но там. В далечната Русия	221
На своите станове оправя преждите	223
По всичките заводи на родината	224
В бензиновия цвят на небесата	225

Редактор *Слав Хр. Караславов*
Художник *Кънчо Кънев*
Худ. редактор *Елена Маринчева*
Тех. редактор *Лиляна Диева*
Коректор *Асен Браянов*

●
Формат 16/59/84; тираж 2100;
Печатни коли 14,50; издателски коли 12,04;
л. г. VI/29; поръчка № 210/1967 г.
на издателство «Български писател».
Дадена за набор на 13. VIII. 1967 г.
Излиза от печат на 20. XII. 1967 г.
Цена 1,13 лв.

●
ДПК «Димитър Благоев» — София